

SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı 3, 2024, 10-38.

E-ISSN: 3023-5529

Araştırma Makalesi / Research Article

BEKTAŞİLİK KONUSUNDA YAYINLANAN MAKALELERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ THE BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF ARTICLES PUBLISHED IN THE FIELD OF BEKTASHISM

Ali YAMAN

Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

yaman_al@ibu.edu.tr, 0000-0001-5282-5686

Şenol EDE

Öğretmen, Mersin Tarsus Ashabi Kehf Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

senolede@gmail.com, 0009-0008-1778-2623

ÖZ

Geliş Tarihi:
(Received)
22.11.2024

Kabul Tarihi:
(Accepted)
19.12.2024

Yayın Tarihi:
(Published)
30.12.2024

Anahtar Kelimeler
Bektaşilik
Bibliyometrik
Analiz
Kültür

Keywords
Bektashism
Bibliometric
Analysis
Culture

Bu çalışma, Bektaşilik ile ilgili mevcut araştırmaların bibliyometrik bir analizini yaparak bu alanındaki literatürü incelemeyi amaçlamaktadır. Bibliyometrik analiz tekniği, literatürün hangi konulara odaklandığını ve ne tür bir etki yarattığını göstermek için veriler sağlar. Bektaşilik inancını Türk kültürel mirası bağlamında önemlidir ve bu nedenle bu analizler bu konuyla ilgili bilimsel gelişiminin küresel olarak anlaşılmasında fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla, Web of Science ve Scopus veri tabanlarının başlık, özet ve anahtar kelimeler kısımlarında “Bektashism” anahtar kelimesi ile tarama yapılmış Web of Science veri tabanında 111 ve Scopus veri tabanında ise 125 makale bulunmuştur. Daha sonra her iki veri tabanında yer alan makaleler bir araya getirilmiş ve aynı olan makaleler tek veri hâline getirilerek 224 makale üzerinden analizler yapılmıştır. Bektaşilik konusunda 2003-2024 yılları arasında 39 farklı kaynaktan toplam 224 belgenin yer aldığı ve bu belgelerin yıllık ortalama %5,37’lik bir büyüme oranına sahip olduğu tespit edilmiştir. Belgelerin ortalama yaşı 9,15 yıl ve belge başına ortalama atıf sayısı 1371’dir. Anahtar kelimeler açısından, yazarlar toplam 707 farklı anahtar kelime (DE) ve 19 ek anahtar kelime (ID) kullanmışlardır. Ayrıca 204 yazar çalışmalara katkıda bulunmuş ve tek yazarlı belgelerin sayısı 142 olarak belirlenmiştir. Tek yazarlı dokümanların sayısı 189 olup, belgeler başına ortalama 1.19 ortak yazar bulunmakta ve uluslararası iş birliği oranı %1.339’dur. Çalışmaların türüne bakıldığında 223’ü makale, sadece biri kitap bölümü olarak yayımlanmıştır.

ABSTRACT

This study aims to examine the literature in this field by conducting a bibliometric analysis of existing research on Bektashism. The bibliometric analysis technique provides data to show which topics the literature focuses on and what kind of impact it has. The Bektashism belief is important in the context of Turkish cultural heritage and therefore it is thought that these analyses will be beneficial in understanding the scientific developments on this subject globally. For this purpose, a search was made with the keyword “Bektashism” in the title, abstract and keyword sections of Web of Science and Scopus databases, and 111 articles were found in the Web of Science database and 125 in the Scopus database. Then, the articles in both databases were brought together and the same articles were combined into a single data and analyses were conducted on 224 articles. It was determined that there were a total of 224 documents in 39 different sources on the subject of Bektashism between 2003-2024 and that these documents had an average annual growth rate of 5.37%. The average age of the documents is 9.15 years and the average number of citations per document is 1371. In terms of keywords, the authors used a total of 707 different keywords (DE) and 19 additional keywords (ID). In addition, 204 authors contributed to the studies and the number of single-authored documents was determined as 142. The number of single-authored documents is 189, there are an average of 1.19 co-authors per document and the international collaboration rate is 1.339%. In terms of the type of studies, 223 of them were published as articles and only one was published as a book chapter.

Atf/Cite as: Yaman, A. & Ede, Ş. (2024). Bektaşilik konusunda yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi, 3, 10-38.

© 2024 Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Enstitüsü. Her hakkı saklıdır. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Hacı Bektaş Veli Research and Application Institute. All rights reserved.

Giriş

Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye nisbet edilen ve XIII. yüzyıl sonlarından itibaren Anadolu'da ortaya çıkan Bektaşılık, özellikle Alevi-Bektaşî geleneği içinde önemli bir yer edinmiştir. Kaynaklara göre, Bektaşîliğin piri olan Hacı Bektaş Veli, XIII. yüzyıldaki Moğol istilasının sebep olduğu büyük göç dalgası sırasında bağlı bulunduğu oymakla birlikte Anadolu'ya gelmiştir. Tarih boyunca Horasan Erenleri ve Rum Abdalları gibi çeşitli adlarla anılan bu sufilerin çoğu Yesevîlik, Vefailik, Babailik, Haydarilik ve Horasan Melametiliği gibi akımlara mensuptur. Hacı Bektaş Veli'nin de dâhil olduğu bu Türkmen babaları, göçebe ve yarı göçebe topluluklara hitap eden, onların yaşam tarzına uygun bir İslam anlayışını yaymaya çalışan kolonizatör dervişler geleneğine bağlı inanç önderleridir. (Yaman, 2011). Babai hareketi (1240), abdal, dede, baba, ahi ünvanlı Rum Abdallarına ve Rum Abdalları da Bektaşîliğin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Hacı Bektaş Veli'nin manevi önderliğine bağlanan ve özellikle de Abdal Musa Sultan gibi dervişlerin çabalarıyla yayılan ve güçlenen Bektaşîlik, Anadolu ve Balkanlar'da kurulan tekke ve zaviyeler aracılığıyla büyük nüfuz kazanmıştır (Ocak, 2011, s. 78-81; Gölpinarlı, 1995). Böylece Hacı Bektaş Veli'ye nisbetle kurulan Bektaşîlik, yüzyıllardır Anadolu ve Balkanlarda İslam'ın mistik ve tasavvufî bir yorumunu benimseyen geniş bir topluluğa manevi önderlik ederek, Bektaşîlik öğretileri, özellikle halk arasında büyük bir kabul görmüştür. (Birge, 1937).

Bektaşîliğin, günümüzde bilinen yapısına kavuşmasında en önemli rolü oynayan kişinin, Bektaşiler tarafından "İkinci Pir" (Pir-i Sâni) olarak kabul edilen Balım Sultan olduğu, uzmanlar arasında genel olarak kabul edilen bir görüştür. "Bektaşî" kavramının tarihsel süreçteki yeri ve "Alevî" terimiyle olan ilişkisi dikkat çekici bir özellik taşımaktadır. Günümüzde bu iki kavram hem birbirinin yerine kullanılmakta hem de "Alevi-Bektaşî" şeklinde bir arada anılabilmektedir. Araştırmacılardan bazıları Alevilere "Köy Bektaşîleri" ifadesini kullanırken (Melikoff, 1993, s. 33), bazıları ise Bektaşîliği Aleviliğin şehirleşmiş bir biçimi olarak değerlendirmiştir (Şapolyo, 1964, s. 254).

Konuya terminolojik olarak bakıldığında ise "Bektaşî" kavramı, Hacı Bektaş Veli'ye dayandırılarak ortaya çıkan bir tarikata işaret etmektedir. Sözlük anlamıyla "Alevî" ise "Ali'ye bağlı olan" anlamına gelir. Tarihsel süreçte, göçebe veya yarı göçebe bir yaşam süren Tahtacılar, Sıraçlar ve Çepniler gibi yerel topluluklar, XVI. ve XVII. yüzyıllardan itibaren "Kızılbaş" olarak adlandırılmıştır. Ancak, ikisi de Türk Devleti olan Osmanlı ve Safevi Devletleri arasındaki mücadele nedeniyle, Sünnî halk arasında "Kızılbaş" teriminin pejoratif bir anlam kazanması, bu grupların kendilerini "Hz. Ali'ye bağlı" anlamına gelen "Alevî" adıyla tanımlamalarına yol açmış ve bu adlandırma özellikle XIX. yüzyıldan itibaren yaygınlaşmıştır (Melikoff, 1993, s. 33). Anadolu'da "Alevilik" kavramı bu süreçte oluşmuş ve burada da bu anlamıyla kullanılmaktadır. "Bektaşî" terimi ise benzer toplulukları ifade etmek için, küçük farklarla da olsa, kullanılmıştır. Bu kavram, Hacı Bektaş Veli'ye dayandırılan "Bektaşîlik" tarikatıyla bağlantılıdır.

Tarihsel süreçte Bektaşî ve Kızılbaş farklılıklarını kesin çizgilerle ayırt etmek oldukça zordur. Bu kavramlar, kimi zaman birbirine karışmakta, kimi zaman ise ayrılmaktadır. Bu dinamik ilişkileri anlamak için öncelikle Babagan ve Çelebi kolları arasındaki farklılıkların incelenmesi gerekmektedir. Hacı Bektaş Dergâhı'nda şekillenen Çelebiler ve Babagan kolları arasındaki ikili yapı, Hacı Bektaş Veli'nin evlenmiş olup olmadığı konusuyla ilişkilendirilmektedir. Çelebiler, Hacı Bektaş'ın soyundan geldiklerini ve bel evlatları olduklarını savunurken, Babagan kolu onun hiç evlenmediğini ve tarikatın yol evlatları aracılığıyla sürdürüldüğünü ileri sürmektedir. XVI. yüzyıl öncesinde yazıldığı kesin olan Vilayetname, bu konuda önemli bir kaynak olarak kabul edilir. Firdevsi mahlaslı Hızır b. İlyas tarafından kaleme alınan Vilayetname'ye göre Hacı Bektaş Veli'nin çocuğu olmamıştır. Ancak, İdris Hoca ile evli olan Fatma Nuriye'yi (Kadıncık Ana ya da Kutlu Melek olarak da anılır), evlatlık edinmiştir. Kadıncık Ana'nın oğullarının, Hacı Bektaş Veli'nin varisleri olarak kabul edilmesiyle tekkenin ilk şeyhi, onun oğlu Hızır Lale Cüvan (veya Güven) olmuştur. Hızır Lale'den sonra bu görevi oğlu Mürsel Dede, ardından da torunu Yusuf Bali üstlenmiştir (Faroqhi, 1975, s. 204; Gölpinarlı, 1958, XXV). Hacı Bektaş Tekkesinde Çelebilerin Pir Evi liderliğini üstlenmesi, XVI. yüzyılın başında Balım Sultan tarafından organize edilen Babalar yapılanmasıyla sona ermiştir. Bu tarihten itibaren tekke yönetimi babaların kontrolüne geçerken, Çelebiler daha geri planda kalmış ve tekke gelirlerinden küçük bir pay alarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Çelebiler, bu süreçte daha çok kendilerine bağlı ocakzade dede ve babaların meseleleriyle ilgilenmiştir. Köprülü'ye göre, Balım Sultan'ın ardından Çelebiler ile Dedegan kolu arasında şiddetli bir rekabet başlamıştır (Köprülü, 1993). Çelebi-Babalar arasındaki bu rekabet ve Çelebilerin ikinci planda kalması, Cumhuriyet'in ilanı ve tekkelerin kapatılmasına kadar devam etmiştir. Bektaşî ve Kızılbaş farklılığını anlamaya çalışırken, bu grupları şu şekilde

sınıflandırmak mümkündür: Çelebilere bağlı ya da bağımsız ocaklara mensup topluluklar genellikle Kızılbaş olarak, Babagan koluna bağlı olanlar ise Bektaşî olarak tanımlanabilir (Yaman, 2011).

Ocak (2000), Bektaşîliğin tarihsel gelişimi ve ritüellerinin Anadolu'nun toplumsal ve dinî yapısında kalıcı izler bıraktığını ifade eder. Bu izler, sadece dinî ve kültürel değil, aynı zamanda sosyal bir kimlik inşasına da katkıda bulunmuştur. Bektaşîliğin ritüel ve öğretileri, Anadolu'daki diğer dinî akımlar ve topluluklarla etkileşim içinde gelişmiş, bu da Bektaşîliğin daha geniş bir perspektifte değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Neticede Bektaşîlik, tarihsel süreç içinde farklı toplumları birleştirici ve kimlik oluşturuca bir rol oynamıştır.

Bektaşîler, Hz. Ali'nin ilahi bir sırıa sahip olduğuna ve onun soyundan gelen On İki İmamların, dinî otoriteyi temsil ettiğine inanırlar. Bu bakış açısı, Bektaşîliğin Sünnî ve Şii yorumlardan ayrıldığı noktaları belirginleştirir. Bektaşîlikte ritüeller ve ibadetler, inancın temel bir parçasıdır. Bektaşî ritüelleri, genellikle cem adı verilen toplu ibadetler etrafında şekillenir. Cemlerde, bir dede ya da baba liderliğinde dualar okunur, semah dönülür ve nefes adı verilen ilahiler söylenir (Shankland, 2003). Semah, Bektaşî ibadetlerinin merkezinde yer alır ve Allah'a olan aşkı sembolize eder. Bu ritüeller, Bektaşî topluluğunun manevi dünyasında derin bir yer tutar ve onları mistik bir yolculuğa çıkarır. Cemlerde yapılan dualar ve okunan nefesler, Bektaşîliğin mistik yapısını ve bu inanç sisteminin manevi derinliğini yansıtır (Gölpınarlı, 1995). Bektaşîlik, yalnızca İslam'ın içinde değil, aynı zamanda diğer dinî akımlarla da etkileşim içinde olmuştur. Şii İslam'ı ile olan benzerlikleri, Bektaşîliğin Şii öğretilerinden etkilenmiş olabileceğini gösterir. Bektaşîlik, özellikle Ali ve On İki İmamlara olan derin bağlılığı ile bilinir. Bununla birlikte, Bektaşîliğin Sünnî İslam ile olan ilişkisi de karmaşıktır; bazı dönemlerde Sünnî otoriteler tarafından baskı altına alınmış, ancak bazı dönemlerde de desteklenmiştir (Ocak, 2000). Bektaşîlik ile Anadolu'daki diğer yerel inanç sistemleri arasında önemli etkileşimler yaşanmıştır. Anadolu'nun yerel halk inançları, Bektaşîliğin gelişim sürecine ve biçimlenmesine katkı sağlamış; bu inancın bazı ritüel ve uygulamaları, yerel gelenek ve ritüellerle iç içe geçmiştir. Bu durum, Bektaşîliğin toplumsal yapısının ve kültürel mirasının çeşitlenmesine olanak tanımış ve onu zengin bir kültürel birikim hâline getirmiştir (Erdoğan, 1993).

Hacı Bektaş Veli'nin izinden giden Abdal Musa ve diğer halifelerinin faaliyetleri sonucunda Bektaşîlik şekillenmiştir. XV ve XVI. yüzyıllarda, Anadolu'dan Balkanlara kadar geniş bir coğrafyada yayılan ve çeşitli yerel boy adlarıyla da anılan, genel olarak Bektaşîler olarak ifade edilen topluluklar, Osmanlı Devleti'nin kurucu unsurları arasında yer almakla birlikte, devletle nispeten barışçıl bir ilişki içerisinde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bu dönemde doğuda Şah İsmail liderliğinde Safevî Devleti ortaya çıkmıştır. Safevî Devleti, tıpkı Osmanlı Devleti gibi Türk kökenli bir yapıya sahip olmakla birlikte, inanç ve itikat bakımından da yakınlık göstermiştir. Şah İsmail'in soyu, karizmatik kişiliği ve şairlik yönü, onu Kızılbaş Türk boylarının tartışmasız lideri hâline getirmiştir.

Bektaşîlik, Osmanlı İmparatorluğu döneminde bazen resmî destek görmüş, bazen de baskılara maruz kalmıştır. XVI. yüzyılda, Yavuz Sultan Selim döneminde Safevî Devleti ile yaşanan siyasî ve dinî gerilimler sırasında Bektaşîler, Sünnî çoğunluk tarafından kuşku ve baskılarla karşılaşmışlardır (Ocak, 2000). Bu süreçte Osmanlı Devleti, egemenliği altında yaşayan ancak Safevî Devleti'ni kuran ve ona sempati duyan topluluklarla kaçınılmaz bir hesaplaşma sürecine girmiştir. Bu çatışma, hem siyasî hem de toplumsal düzeyde bir varlık-yokluk mücadelesine dönüşmüştür. 1514 yılındaki Çaldıran Savaşı'nda Osmanlılar, Safevîler karşısında zafer kazanmış ve bu zafer, meselenin siyasî ve askeri boyuttan toplumsal bir zemine taşınmasına neden olmuştur. Bu dönemin ardından, Safevî Devleti'nin Kızılbaş boylar üzerindeki etkisi azalırken, Kızılbaş boyların da Safevî Devleti üzerindeki nüfuzu zayıflamıştır. Mısır'dan halifeliğin alınmasıyla, Sünnî karakteri daha da güçlenen Osmanlı Devleti ile Kızılbaş topluluklar arasındaki sosyal ve siyasî uyumsuzluk, inanç farklılıklarıyla birlikte daha da belirginleşmiştir. Sosyo-ekonomik nedenlerin ağırlıkta olduğu, ancak zaman zaman dinî gerekçelerle açıklanan birçok halk ayaklanması da bu süreçte ortaya çıkmıştır. Ayrıca Osmanlı şeyhülislamı, Osmanlı-Safevî mücadelesi sırasında ve sonrasında dinî, siyasetin bir aracı hâline getirerek Kızılbaş Türkler hakkında ağır fetvalar vermekten çekinmemiştir (Ahmet Refik, 1932). Ancak Bektaşîlik, Osmanlı ordusundaki Yeniçeri Ocağı ile bağlantısı sayesinde uzun süre varlığını koruyabilmiştir. Yeniçeri Ocağı'nda Bektaşî dervişlerinin manevi liderler olarak kabul edilmesi, Bektaşîliğin Osmanlı İmparatorluğu'nda etkisini sürdürmesine katkı sağlamıştır (Çift, 2003). Cumhuriyet'in ilanı ile ise Bektaşîlik, Türkiye'de büyük bir dönüşüm sürecine girmiş; 1925 yılında Tekke ve Zaviyeler Kanunu'nun çıkarılmasıyla Bektaşî tekkeleri kapatılmış, bu da Bektaşîliğin kamusal alandaki görünürlüğünü büyük ölçüde azaltmıştır. Ancak, bu yasaklama sürecine rağmen Bektaşîlik, Anadolu'da bir halk inancı olarak varlığını sürdürmüş ve günümüzde de etkisini devam ettirmektedir. Bektaşî inanç ve pratikleri, özellikle Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ve Balkanlar'da yaşayan Alevî-Bektaşî topluluklar arasında hâlâ canlıdır (Ocak, 2000). Bektaşîlik, modern dönemde hem bir dinî kimlik hem de bir kültürel miras olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda,

Bektaşilik, sadece bir inanç sistemi olarak değil, aynı zamanda bir kültürel ve sosyal fenomen olarak da önem arz etmektedir.

Bektaşilik, sadece bir inanç sistemi değil, aynı zamanda zengin bir kültürel mirasın taşıyıcısıdır. Bektaşi ozanları ve şairleri, bu inanç sisteminin düşüncelerini ve öğretilerini halka yaymada önemli bir rol oynamışlardır. Pir Sultan Abdal, Kaygusuz Abdal ve Kul Himmet gibi ünlü Bektaşi şairler, şiirlerinde Bektaşi inancını ve felsefesini işlemiş, halkın bu inancı benimsemesine katkıda bulunmuşlardır (Gölpınarlı, 1995). Bektaşi şiiri, lirik bir üslup ve mistik bir içerikle dikkat çeker ve insan sevgisi, Tanrı aşkı ve doğa sevgisi gibi temaları işler (Shankland, 2003). Bu şairlerin eserleri, sadece dinî bir mesaj taşımaz, aynı zamanda sosyal adalet ve eşitlik gibi evrensel değerleri de yansıtır.

Bektaşilik, toplumsal adalet ve hoşgörü ilkeleri üzerine inşa edilmiş bir inanç sistemidir. Bu nitelikler, Bektaşiliğin diğer İslami tarikatlardan ayrılarak daha geniş bir toplumsal kabul görmesine yol açmıştır. Bektaşi inancında, tüm bireylerin eşit olduğu ve herkesin kendi manevi yolculuğunu sürdürdüğü kabul edilir. Bu eşitlikçi yaklaşım, Bektaşiliğin sosyal yapısında belirleyici bir unsur olarak öne çıkar ve Anadolu'daki toplumsal yapıya olan etkisini pekiştirir (Erdoğan, 1993). Bektaşilikte hoşgörü, inancın temel taşlarından biri olarak kabul edilir ve bu, Bektaşi topluluklarının farklı dinî ve etnik gruplarla barış içinde yaşamasına olanak sağlamıştır (Shankland, 2003). Bektaşiliğin sosyal ve kültürel etkileri, Anadolu ve Balkanlar'da geniş bir yelpazede gözlemlenebilir. Bektaşi öğretilerinin yayılmasıyla birlikte, Anadolu'nun çeşitli köy ve kasabalarında bu inancın pratikleri günlük yaşamın bir parçası hâline gelmiştir. Özellikle tarımsal faaliyetler ve zanaat faaliyetlerinde Bektaşiliğin etkileri belirgin bir şekilde gözlemlenmiştir. Bektaşi toplulukları, yerel üretim ve ekonomik faaliyetlerinde sosyal adalet ve eşitlik ilkelerini uygulamış, bu da toplumun ekonomik yapısında belirli bir denge sağlamıştır (Gölpınarlı, 1995).

Türkiye'de Alevi-Bektaşi toplulukları üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, bu çalışmaların ilk olarak XIX. yüzyıl sonlarında başladığı ve bu alanda John Kingsley Birge, Georg Jacob ve Frederick William Hasluck gibi yabancı araştırmacıların öncülük yaptığı gözlemlenmektedir. Takip eden yıllarda, Baha Said, Hâmid Sa'dî, Süleyman Fikri, M. Fuad Köprülü, Besim Atalay ve Y. Ziya Yörükân gibi isimler bu alandaki çalışmalara katkıda bulunmuşlardır. 1940 ve 1950'li yıllardan sonra Bektaşi kökenli bazı bireylerin gerçekleştirdiği yayınlar, konunun aydınlatılmasında kısmen etkili olmuş; özellikle 1990'ların başlarından itibaren bu alanda, önemli bir yayın hareketliliği yaşanmış ve adeta bir yayın patlaması meydana gelmiştir. Bu dönemdeki yayınlar artık takip edilemez bir aşamaya ulaşmıştır. Dolayısıyla, son yılları Alevilik ve Bektaşilik üzerine yapılan araştırmalarda kurumsallaşma döneminin başlangıcı olarak değerlendirmek mümkündür (Yıldız, 2022).

Bektaşilik, Osmanlı İmparatorluğu ve modern Türkiye'nin sosyal, kültürel ve dinî yapısında önemli bir yere sahip olan, özellikle Anadolu'nun kırsal bölgelerinde derin izler bırakan bir inanç ve yaşam tarzı olarak öne çıkmaktadır. Bu tarikatın tarihi kökenleri, dinî ritüelleri, sosyal yapısı ve modern dönemlerdeki etkileri üzerine gerçekleştirilen araştırmalar hem Türkiye'de hem de dünya genelinde ilgi çekici bir akademik alan oluşturmuştur (Yıldız, 2022). Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı, son yıllarda ciddi bir artış göstermiş ve bu alanda bibliyometrik analiz çalışmaları, alanın gelişimini ve dinamiklerini anlamada önemli bir araç olarak kabul edilebilir. Bibliyometrik analiz, belirli bir konuda üretilen bilimsel yayınların sayısal verileri üzerinden yapılan analizlerle, o alanın araştırma eğilimlerini, en çok atıf yapılan çalışmaları, aktif araştırmacıları ve önde gelen dergileri belirlemeye yarayan bir yöntemdir.

Bektaşilik üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi, bu alanın tarihsel gelişimini, araştırma eğilimlerini ve gelecekteki potansiyel çalışma alanlarını belirlemeye yönelik önemli bilgiler sunmaktadır. Nitekim, bibliyometrik analizler, araştırma alanındaki yoğunlaşma ve dağılım noktalarını tespit etme imkânı sunarak, Bektaşilik çalışmalarının akademik dünyadaki yerini ve etkisini daha somut bir şekilde ortaya konulmasına yardımcı olabilir. Ayrıca, bu analizler sayesinde Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların hangi disiplinler arası bağlamlarda ele alındığı ve hangi metodolojik yaklaşımların benimsendiği de anlaşılabilir hâle gelmektedir. Örneğin; bu araştırmaların büyük bir kısmının tarih, sosyoloji, ilahiyat ve kültürel çalışmalar gibi çeşitli disiplinlerden beslenerek yapıldığı gözlemlenmektedir (Yıldız, 2022).

Bektaşilik, Osmanlı İmparatorluğu ve modern Türkiye'nin sosyal, kültürel ve dinî yapısında önemli bir yere sahip olan, özellikle Anadolu'nun kırsal bölgelerinde derin izler bırakan bir inanç ve yaşam tarzı olarak öne çıkmaktadır. Bu tarikatın tarihi kökenleri, dinî ritüelleri, sosyal yapısı ve modern dönemlerdeki etkileri üzerine gerçekleştirilen araştırmalar, hem Türkiye'de hem de dünya genelinde ilgi çekici bir akademik alan oluşturmuştur (Yıldız, 2022). Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısı, son yıllarda ciddi bir artış göstermiş ve bu alanda bibliyometrik analiz çalışmaları, alanın gelişimini ve dinamiklerini anlamada önemli bir araç olarak kabul edilebilir. Bibliyometrik analiz, belirli bir konuda üretilen bilimsel yayınların

sayısal verileri üzerinden yapılan analizlerle, o alanın araştırma eğilimlerini, en çok atıf yapılan çalışmaları, aktif araştırmacıları ve önde gelen dergileri belirlemeye yarayan bir yöntemdir.

Bektaşilik üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi, bu alanın tarihsel gelişimini, araştırma eğilimlerini ve gelecekteki potansiyel çalışma alanlarını belirlemeye yönelik önemli bilgiler sunmaktadır. Nitekim, bibliyometrik analizler, araştırma alanındaki yoğunlaşma ve dağılım noktalarını tespit etme imkânı sunarak, Bektaşilik çalışmalarının akademik dünyadaki yerini ve etkisini daha somut bir şekilde ortaya konulmasına yardımcı olabilir. Ayrıca, bu analizler sayesinde Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların hangi disiplinler arası bağlamlarda ele alındığı ve hangi metodolojik yaklaşımların benimsendiği de anlaşılabilir hâle gelmektedir. Örneğin; bu araştırmaların büyük bir kısmının tarih, sosyoloji, ilahiyat ve kültürel çalışmalar gibi çeşitli disiplinlerden beslenerek yapıldığı gözlemlenmektedir (Yıldız, 2022).

Bibliyometrik analiz, sadece yayınların sayısal dökümünü değil, aynı zamanda bu yayınların içerdikleri atıfları, anahtar kelimeleri ve konu başlıklarını da inceleyerek, alandaki bilgi birikiminin yapısını çözümlenmeye amaçlar. Bu bağlamda, Bektaşilik konusundaki yayınların bibliyometrik analizi, bu tarikatın hangi boyutlarının daha fazla ilgi gördüğünü, hangi konuların ihmal edildiğini ve hangi araştırmacıların alana önemli katkılarda bulunduğunu belirlemek açısından büyük önem taşır. Özellikle son yıllarda, Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların sayısında bir artış gözlenmekle birlikte, bu çalışmaların çoğunlukla belirli coğrafi bölgelerde yoğunlaştığı ve disiplinler arası iş birliklerinin sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, bibliyometrik analizlerin sunduğu verilerle daha net bir şekilde anlaşılmakta ve alandaki potansiyel boşlukları doldurmak için gelecekte yapılacak araştırmalara yön vermektedir. Bektaşilik çalışmaları, özellikle sosyal bilimler ve tarih disiplinleri arasında bir köprü işlevi görmekte olup, bu bağlamda bibliyometrik analizler, disiplinler arası diyalogların kurulmasına da katkıda bulunabilir.

Bektaşilik üzerine yapılan yayınların coğrafi dağılımı da bibliyometrik analizlerin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu analizler, belirli ülkelerde Bektaşilik araştırmalarının daha yoğun olduğunu, ancak diğer bölgelerde bu tür çalışmaların sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Örneğin, Türkiye, Balkanlar ve Orta Doğu'da Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların daha yoğun olduğu, buna karşın Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da bu alanda yapılan çalışmaların nispeten daha az olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Bektaşilik araştırmalarının daha geniş bir coğrafi kapsamda ele alınması gerektiğini ve bu alanda uluslararası iş birliklerinin artırılması gerektiğini göstermektedir. Bektaşilik araştırmalarının tarihsel gelişimi de bibliyometrik analizlerle izlenebilir. Bu analizler, Bektaşilik üzerine yapılan yayınların hangi dönemlerde yoğunlaştığını, hangi dönemlerde ise azaldığını göstermektedir.

Sonuç olarak, Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların bibliyometrik analizi, bu alandaki araştırma eğilimlerini, odaklanılan konuları ve alandaki önemli araştırmacıları belirlemek açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu analizler, Bektaşilik çalışmalarının akademik dünyadaki yerini anlamak ve gelecekteki araştırmalar için yol gösterici olmak amacıyla kullanılabilir değerli bir araçtır. Bibliyometrik analizlerin sunduğu veriler, sadece mevcut durumu ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda Bektaşilik araştırmalarının gelecekteki yönelimlerini de belirlemek için kullanılabilir. Bu bağlamda, Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların daha geniş bir coğrafi alanda ve disiplinler arası iş birlikleriyle ele alınması, alandaki bilgi birikiminin zenginleşmesine katkıda bulunabilir.

1. Problem Durumu

Bu çalışmada, Bektaşilik konusundaki akademik makalelerin bibliyometrik analizi yapılacaktır. Analiz sürecinde, yayınların yayımlandığı yıllar, yayınlandıkları dergiler, dergi indeksleri, ele alınan konu başlıkları, araştırma yöntemleri, veri analiz teknikleri, veri toplama kaynakları, kullanılan veri toplama araçları, anahtar kelimelerin dağılımı, yayınların yapıldığı ülkeler ve kıtalar arasındaki dağılım gibi pek çok faktör değerlendirilecektir. Bu analizlerin sonucunda, Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların genel eğilimleri ve trendleri ortaya çıkarılacaktır. Ayrıca, çalışmaların hangi konulara odaklandığı, kullanılan yöntemler ve teknikler, başvuru kaynakları ve öne çıkan kavramlar da tespit edilecektir. Elde edilen veriler, gelecekte Bektaşilik konusunda yapılacak araştırmalar için bir referans kaynağı teşkil edebilir. Bu çerçevede, bu araştırmanın temel problemi **“Bektaşilik Konusunda Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi”** olarak belirlenmiştir.

1.1. Alt Problem Durumları

1. Bektaşilik üzerine yayınlanan makaleler ile ilgili temel bilgiler nelerdir?
2. Bektaşilik üzerine yayınlanan makalelerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Bektaşilik ile ilgili yapılan çalışmalarda en fazla makale üreten yazarlar kimlerdir?
4. Bektaşilik ile ilgili yapılan çalışmalarda en ilgili kaynaklar hangileridir?

5. Bektaşılık ilgili çalışma yapan sorumlu yazarların ülkelere göre dağılımı nasıldır?
6. Bektaşılık ilgili çalışmalarda en çok atıf yapılan kaynaklar hangileridir?
7. Bektaşılık üzerine yayınlanan makalelerde en çok hangi ülkelerdeki yazarlar atıf almıştır?
8. Bektaşılık üzerine yazarların yapmış oldukları çalışmalarda kullanmış oldukları kelimelerin sıklığı nasıldır?
9. Bektaşılık üzerine yayınlanan makalelerde ülkelerin bilimsel üretkenliği nasıldır?
10. Bektaşılık konusunda yapılan çalışmalarda yıllara göre trend konular hangileridir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; Bektaşılık konusunda Web of Science (WoS) ve Scopus (Science Direct) veri tabanlarında kayıtlı bulunan makaleleri bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bibliyometrik analiz, belirli bir alanda üretilen akademik literatürün değerlendirilmesi ve yapılandırılmasına olanak tanıyan etkili bir yöntemdir. Bu yöntem, literatürün hangi konulara odaklandığını, kimler tarafından üretildiğini ve nasıl bir etki yarattığını sayısal verilerle ortaya koyar. Bektaşılık alanında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi, bu alanda üretilen bilimsel bilginin kapsamını anlamak için büyük önem taşımaktadır. Bektaşılık, Türkiye'nin tarihsel ve kültürel mirası içinde önemli bir yer tutmakta olup, bu konudaki akademik çalışmaların sayısal analizi, alanın bilimsel gelişimini daha yakından takip etme olanağı sunar. Örneğin, Garfield (1972), bibliyometrik analizlerin araştırmacıların literatürde nasıl bir etki yarattığını göstermede önemli bir araç olduğunu vurgular.

Bektaşılık konusundaki akademik çalışmalar, tarih, ilahiyat, sosyoloji ve kültürel antropoloji gibi çeşitli disiplinler aracılığıyla incelenmiştir. Bu disiplinler arası çalışmaların hangi alanlarda yoğunlaştığını anlamak ve bu alanlarda ne tür boşluklar olduğunu belirlemek için bibliyometrik analizden yararlanmak mümkündür. Donthu ve arkadaşları (2021), bibliyometrik analizlerin disiplinler arası etkileşimleri değerlendirmede önemli bir araç olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, Bektaşılık araştırmaları hangi akademik disiplinlerde daha yoğun yer almış ve hangi alanlarda eksiklikler bulunmaktadır sorularına yanıt aramak, bu analizlerle mümkündür. Ayrıca Bektaşılık üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi, zaman içerisindeki eğilimleri de ortaya koymaktadır. Bektaşılık araştırmalarının hangi yıllarda arttığı, hangi dönemlerde azaldığı gibi bilgiler bu tür analizlerle tespit edilebilir. Pritchard (1969), bibliyometrik analizlerin zaman içerisindeki eğilimleri anlamada önemli bir araç olduğunu ifade eder. Türkiye'de Bektaşılık üzerine yapılan çalışmaların tarihsel süreçte nasıl bir seyir izlediğini görmek, bu alandaki akademik ilgiyi değerlendirmeye yardımcı olabilir.

Bu analizler aynı zamanda akademik literatürdeki boşlukları belirleme olanağı da sunar. Hangi konuların akademik literatürde yeterince ele alınmadığını görmek, gelecekteki araştırmaların yönünü belirlemede kritik rol oynar. Leydesdorff (2010), bibliyometrik analizlerin araştırma boşluklarını tespit etmede etkili olduğunu belirtmiştir. Bektaşılık üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, tarihsel çalışmaların ağırlıklı olduğu ancak bu inanç sisteminin günümüz toplumundaki yeri ve modern etkileri üzerine yeterince araştırma yapılmadığı görülmektedir. Bu tür analizlerle, Bektaşılık çalışmaları için yeni araştırma alanları tespit edilebilir ve bu alanlardaki eksiklikler giderilebilir.

Bibliyometrik analizler, sadece geçmişte yapılan araştırmaları değil, aynı zamanda mevcut akademik ağları ve iş birliklerini de değerlendirme imkânı sunar. Small (1973), bilimsel literatürdeki atıf ilişkilerinin akademik iş birliklerini anlamada önemli bir göstergesi olduğunu vurgulamıştır. Bektaşılık alanında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi, bu alanda kimlerin iş birliği yaptığını ve hangi araştırmacıların ön planda olduğunu anlamamıza yardımcı olabilir. Bu da Bektaşılık araştırmalarının daha geniş bir akademik topluluk tarafından nasıl ele alındığını ortaya koyar. Sonuç olarak, Bektaşılık alanında yapılan akademik çalışmaların bibliyometrik analizi, bu alandaki literatürün yapısını anlamak, akademik boşlukları tespit etmek ve gelecekteki araştırmalar için bir yol haritası sunmak açısından son derece değerlidir. Bu yöntem, Bektaşılık çalışmalarının tarihsel süreçte nasıl geliştiğini, hangi konuların ön planda olduğunu ve akademik etki düzeyini ortaya koyarak, bu alanda yapılan araştırmaların genel durumunu net bir şekilde gözler önüne serer.

1.4. Sayıtlar (Varsayımlar)

Tarama yapılan veri tabanlarında Bektaşılık konusunda tüm makalelerin olduğu kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılıklar

Bibliyometrik analiz yöntemi, bilimsel araştırmaları ve akademik performansı değerlendirmenin güçlü araçlarından biri olarak kabul edilmesine rağmen, bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışmada yer alan veriler Web of Science (WoS) ve Scopus (Science Direct) veri tabanlarında kayıtlı bulunan makaleler ile sınırlıdır. Ayrıca bu sınırlılıkların başında, bu yöntemin sadece nicel verilere dayanması gelir. MacRoberts ve MacRoberts (1989) bu durumu eleştirerek, atıf sayısının her zaman bir çalışmanın kalitesini yansıtmadığını ifade etmişlerdir. Atıf sayıları, bazı çalışmalarda popülerite veya tartışma yaratan konulara odaklanabilir, ancak bu, araştırmanın bilimsel katkısı hakkında tam bir resim sunmaz. Bibliyometrik analizlerin bir başka sınırlılığı, disiplinler arası çalışmaların yeterince değerlendirilmemesidir. Van Raan (2005), disiplinler arası çalışmaların genellikle tek bir alandaki araştırmalara kıyasla daha az atıf aldığını, bu nedenle bu tür çalışmaların bibliyometrik analizlerde düşük performans gösterebileceğini belirtmiştir. Oysa disiplinler arası çalışmalar, farklı bilimsel alanlar arasında bilgi paylaşımı ve yeni teorilerin ortaya çıkmasında kritik rol oynar. Bibliyometrik analizlerin bu tür çalışmaları göz ardı etmesi, araştırmaların çeşitliliğini ve yenilikçi yaklaşımların etkisini ölçmede yetersiz kalabilir. Ayrıca, bibliyometrik analiz yöntemlerinin ülke ve dil bazında dengesiz sonuçlar ortaya koyabileceği belirtilmiştir. Mingers ve Leydesdorff (2015), İngilizce dışındaki dillerde yayınlanan makalelerin uluslararası atıf dizinlerinde yeterince temsil edilmediğini ve bu durumun, özellikle yerel veya bölgesel konularda yapılan çalışmaları dezavantajlı hâle getirdiğini belirtmiştir. Bibliyometrik analizler, yalnızca İngilizce literatür üzerinden yapılan değerlendirmelerle sınırlı kaldığında, küresel bilimsel üretim hakkında dengeli bir bakış sunamamaktadır.

Bir başka sınırlılık ise bibliyometrik analizlerde kullanılan veri tabanlarının sınırlı kapsamıdır. Archambault ve Gagné (2004), birçok veri tabanının belirli alanlarda eksik veri sunduğunu ve bu durumun sonuçları ciddi şekilde etkileyebileceğini belirtmiştir. Özellikle sosyal bilimler ve beşerî bilimler alanında çalışan araştırmacılar, bu veri tabanlarının sınırlı kapsama alanından dolayı yeterince temsil edilemeyebilir. Bu eksiklik, bazı alanların diğerlerine kıyasla daha düşük bir performans sergilemesine neden olabilir. Bornmann ve Daniel (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, atıf analizlerinin akademik çevrelerde popüleritesine rağmen, nitelikli ve anlamlı bilimsel katkıları ölçmede eksik kaldığı ifade edilmiştir. Özellikle yeni ortaya çıkan alanlar veya marjinal konularda yapılan çalışmalar, henüz büyük bir atıf almaya bile önemli bir bilimsel etkiye sahip olabilir. Ancak bibliyometrik analizler, bu tür araştırmaların etkisini yeterince göz önünde bulundurmayabilir. Bu bilgilerden yola çıkarak bibliyometrik analiz yönteminin, bilimsel araştırmaları değerlendirmek için önemli bir araç olsa da bu yöntemin sınırlılıklarını göz önünde bulundurmak gerekir. Atıf sayısına dayalı bu değerlendirme, araştırmaların gerçek bilimsel katkılarını tam anlamıyla yansıtamayabilir.

1.6. Yöntem

Betimsel araştırma yöntemi, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir araştırma türüdür. Bu yöntemde, olaylar, olgular veya durumlar olduğu gibi tanımlanır ve herhangi bir müdahalede bulunulmadan mevcut durumu betimlemek amaçlanır (Yıldırım, 2000, s. 33-59). Araştırmacılar, verilerin doğal ortamlarında toplandığı ve elde edilen sonuçların sadece mevcut durum hakkında bilgi verdiği bu yöntemi tercih ederler. Böylece, olaylar arasındaki ilişkiler daha net bir şekilde gözlemlenebilir ve yorumlanabilir. Bu yöntem, özellikle eğitim bilimleri ve psikoloji gibi alanlarda sıklıkla kullanılmaktadır (Creswell, 2012). Betimsel araştırmalarda önemli bir nokta, elde edilen bulguların sadece mevcut durumu yansıttığını ve geleceğe yönelik herhangi bir tahmin ya da sebep-sonuç ilişkisi ortaya koymadığını unutmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 33-59). Diğer bir deyişle, bu yöntem, neden-sonuç ilişkileri kurmak yerine, mevcut durumu olduğu gibi yansıtır. Bu da araştırmacılara daha objektif ve somut veriler sunarak, konunun daha derinlemesine anlaşılmasını sağlar.

Ayrıca, betimsel araştırma yöntemi, çeşitli veri analiz teknikleriyle desteklenerek araştırmanın gücünü artırabilir. Özellikle nicel verilerle çalışıldığında, frekans dağılımı, ortalamalar ve yüzdeler gibi istatistiksel analizlerle elde edilen bulgular daha anlamlı hâle getirilir (Fraenkel & Wallen, 2009). Bu tür analizler, araştırmacıların durumu daha iyi yorumlamalarına ve daha genelleştirici sonuçlara ulaşmalarına yardımcı olur. Bunun yanında betimsel araştırma yöntemi, mevcut durumu betimlemeye yönelik temel bir yaklaşım sunar ve araştırmacılara geniş bir veri yelpazesi sunar. Bu yöntemi kullanarak yapılan araştırmalar, bilimsel bilgi birikimine katkı sağlamakta ve belirli bir konuda kapsamlı bir tablo sunmaktadır (Marshall & Rossman, 2014).

1.7. Verilerin Toplanması

Web of Science (WoS) ve Scopus, akademik araştırmaların değerlendirilmesinde ve bilimsel çıktının analizinde en önemli veri tabanları olarak kabul edilmektedir. Bu veri tabanları, bilimsel dergilerde yayımlanan makalelerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve bibliyometrik analizlerin yapılması için geniş bir veri kümesi sunar (Falagas et al., 2008). WoS, özellikle sosyal bilimler, doğa bilimleri ve mühendislik gibi farklı alanlardan yayımlanan en prestijli dergileri tarayarak araştırmacılara kaliteli ve güvenilir bir bilgi kaynağı sunar. Scopus ise, daha geniş bir disiplin yelpazesi ve daha fazla sayıda kaynak sunarak, araştırmaların küresel düzeyde etkisini ölçmeye olanak tanır (Mongeon & Paul-Hus, 2016). Bu veri tabanlarının sağladığı veriler, araştırmacılar ve kurumlar için çeşitli ölçütlere dayalı analizler yapma fırsatı sunar. Örneğin, WoS ve Scopus'taki atıf analizleri, bir çalışmanın akademik dünyadaki etkisini belirlemek ve bilimsel çalışmaların yaygınlığını ve etkileşim gücünü ölçmek için kullanılır (Archambault et al., 2009). Bu atıf verileri, akademik performans değerlendirmelerinde de kritik bir rol oynar, çünkü yüksek atıf alan makaleler genellikle alanında öncü araştırmalar olarak kabul edilir. Ayrıca, üniversiteler ve araştırma kurumları, bu veri tabanlarından elde edilen sonuçlara dayalı olarak akademik sıralamalarda yer almakta ve performanslarını değerlendirmektedirler (Aksnes & Sivertsen, 2019).

Web of Science ve Scopus verilerinin önemi, bilimsel iş birliğinin küresel düzeyde izlenmesi açısından da büyüktür. Bu veri tabanları, uluslararası iş birliği ağlarını analiz etmek ve ülkeler, kurumlar veya bireyler arasındaki bilimsel etkileşimleri incelemek için kullanılır. Ayrıca, bu tür veriler sayesinde belirli araştırma konularının gelişim süreçleri ve bilimsel ilerlemeler daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilir (Sugimoto & Larivière, 2018). Dolayısıyla, WoS ve Scopus gibi büyük veri tabanlarının sunduğu bu olanaklar, araştırmacıların çalışmalarını daha geniş bir kitleye ulaştırmalarını ve bilimsel literatüre katkılarını optimize etmelerini sağlar.

1.8. Verilerin Analizi

Scopus ve Web of Science verilerinin birleştirilmesi, her iki veri tabanından elde edilen bibliyometrik verilerin daha kapsamlı analiz edilmesi açısından önemli bir adımdır. İlk olarak, Scopus ve Web of Science'tan veriler CSV ya da Excel formatında dışa aktarılır ve bu şekilde veri toplama süreci başlatılır. Toplanan veriler, eksik ya da tutarsız bilgileri düzeltmek için temizlik ve düzenleme aşamalarına tabi tutulur; bu aşamada veri uyumunu sağlamak amacıyla formatlama işlemleri gerçekleştirilir. Veriler düzenlendikten sonra, Excel gibi veri yönetim yazılımları aracılığıyla birleştirme işlemi yapılır. Bu aşamada, başlıklar veya yazar isimleri gibi ortak değişkenler üzerinden karşılaştırma yapılarak veriler entegre edilir (Huang et al., 2022). Bu süreç, her iki kaynağın bir araya getirilerek daha geniş kapsamlı ve derinlemesine bibliyometrik analizlerin gerçekleştirilmesine olanak tanır.

Bu çalışmada yer alan verilerin analizinde R programlama dili üzerinde geliştirilmiş olan bibliometrix paketi kullanılacaktır. R programlama dili üzerinde geliştirilmiş olan bibliometrix paketi, araştırmacılara bibliyometrik analiz yapma konusunda güçlü araçlar sunmaktadır. Bu paket, bilimsel literatür üzerinde nicel analizler yaparak araştırmaların zaman içindeki eğilimlerini ve bilimsel etkilerini değerlendirme olanağı sağlar (Aria & Cuccurullo, 2017). Özellikle, veri madenciliği ve ağ analizi gibi teknikler kullanarak akademik yayınların analizini mümkün kılar. Biblioshiny, bibliometrix'in web tabanlı arayüzü olarak bu analizlerin kullanımını daha geniş bir kitleye ulaştırmak amacıyla geliştirilmiştir. Kullanıcı dostu bir arayüz sunarak, R programlama diline aşina olmayan kullanıcıların da bibliyometrik analizleri rahatlıkla yapabilmelerine olanak tanır (Aria & Cuccurullo, 2017). Biblioshiny, araştırmacılara çeşitli bibliyometrik analizleri hızlı ve kolay bir şekilde gerçekleştirme fırsatı sunar. Kullanıcılar, WoS ve Scopus gibi büyük veri tabanlarından alınan verileri doğrudan bu platforma yükleyebilir ve analizler gerçekleştirebilirler. Bu analizler arasında, yıllık yayın eğilimleri, yazar üretkenliği, iş birliği ağları ve atıf analizleri gibi önemli metrikler yer almaktadır (Choi & Pak, 2020). Biblioshiny, bu süreçleri grafiksel ve etkileşimli bir formatta sunarak, araştırmacıların sonuçları daha hızlı yorumlamalarına yardımcı olur. Ayrıca, analiz sonuçları kolayca dışa aktarılabilir ve farklı formatlarda raporlanabilir. Biblioshiny'nin sağladığı önemli avantajlardan biri de bibliometrix ile sunulan tüm analiz araçlarına, görsel olarak erişim imkânı sağlamasıdır. Bu araçlar, bilimsel araştırma trendlerini ve iş birliği ağlarını daha net bir şekilde görselleştirmeye yardımcı olur (Zupic & Čater, 2015). Böylece araştırmacılar,

bibliyometrik verilerden elde edilen bulguları interaktif bir şekilde keşfedebilir ve sonuçları daha geniş kitlelere sunabilirler. Biblioshiny'nin görsel analitik araçları sayesinde, karmaşık veri setleri kolayca analiz edilip anlaşılabilir hâle gelir ve bu da araştırmacılar için büyük bir avantaj sağlar.

2. Araştırmanın Bulguları ve Yorumları

Bu çalışmada Web of Science (WoS) ve Scopus (Science) veri tabanlarında “Bektashism” anahtar kelimesi ile makalelerin başlık, özet ve anahtar kelimeler bölümlerinde arama yapılmıştır. Taranan veri tabanlarında Bektaşilik konusu ile ilgili ilk makalenin, 2003 yılında olduğu belirlenmiş ve bundan dolayı 2003-2024 yılları arasındaki çalışmalar elde edilmiştir. Elde edilen veriler R programlama dilindeki “bibliometrix” paketinin bir web tabanlı arayüzü olan “biblioshiny” programına aktarılmış ve tüm veriler analiz edilmiştir. Elde edilen temel veriler Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

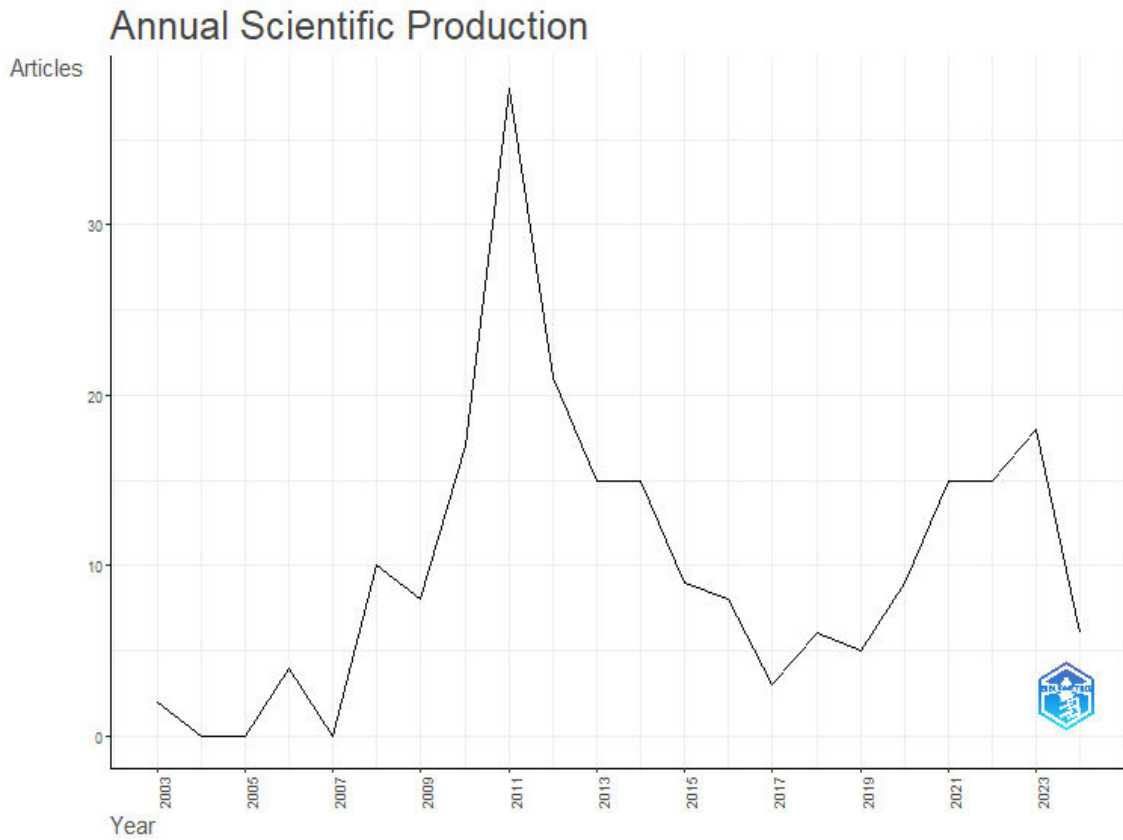
Tablo 2.1. Bektaşilik Üzerine Yayımlanan Makalelerle İlgili Temel İstatistikler

Veriler Hakkında Temel Bilgiler	
Zaman Aralığı	2003/2024
Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar vb.)	39
Belgeler	224
Yıllık Büyüme Oranı %	5.37
Belge Ortalama Yaş	9.15
Doküman Başına Ortalama Atıf Sayısı	1371
Başvuru	0
BELGE İÇERİĞİ	
Anahtar Kelimeler Artı (ID)	19
Yazarın Anahtar Kelimeleri (DE)	707
YAZAR	
Yazar	204
Tek Yazarlı Dokümanların Yazarları	142
YAZARLARIN İŞ BİRLİĞİ	
Tek Yazarlı Dokümanlar	189
Doküman Başına Ortak Yazarlar	1.19
Uluslararası Ortak Yazarlıklar %	1.339
BELGE TÜRLERİ	
Makale	223
Makale; Kitap Bölümü	1

Tablo 2.1’deki veriler, 2003-2024 yılları arasında Bektaşilik üzerine yayımlanan makalelerle ilgili temel istatistikleri kapsamaktadır. Bu dönemde toplamda 39 farklı kaynaktan 224 belge yayımlanmış olup, yıllık büyüme oranı %5.37 olarak hesaplanmıştır. Belgelerin ortalama yaşı 9.15 yıldır ve her belgeye yapılan atıf ortalaması 1371 olarak tespit edilmiştir. Anahtar kelimeler açısından incelendiğinde, yazarlar tarafından 707 farklı anahtar kelime (DE) kullanılmışken, ek anahtar kelimeler (ID) 19’dur. Çalışmalara toplamda 204 yazar katkıda bulunmuş, bu yazarların 142’si tek yazarlı belgelerde yer almıştır. 189 doküman tek yazarlıdır ve belge başına ortalama 1.19 ortak yazar bulunmaktadır. Uluslararası iş birliği oranının ise %1.339 olduğu belirlenmiştir. Çalışmaların türüne bakıldığında ise 223’ü makale olduğu görülmektedir. Sadece bir çalışma kitap bölümü olarak yayımlanmıştır.

Tablo 2.1’deki veriler, Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların 2003-2024 yılları arasındaki durumu ve gelişimi hakkında detaylı bilgiler sunmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalarda yıllık büyüme oranı %5.37’dir. Bu sonuç, konuyla ilgili çalışmaların zaman içinde giderek arttığını göstermektedir. Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların son yıllarda daha da dikkat çektiği ifade edilebilir. Bu, konunun akademik çevrelerde önem kazandığı ve ilgilenen araştırmacı sayısının arttığı anlamına gelir. Belge başına ortalama atıf

sayısının 1371 olması, bu alanda yayımlanan çalışmaların önemli ölçüde atıf aldığını ve akademik çevrelerde geniş bir yankı uyandırdığını göstermektedir. Yüksek atıf oranları, bu alandaki çalışmaların etkili olduğunu ve diğer araştırmacılar tarafından referans olarak alındığını ortaya koymaktadır. Belgelerin ortalama yaşının 9.15 yıl olması ise, bu çalışmalara duyulan akademik ilginin uzun bir dönem boyunca devam ettiğini ve konunun hala güncelliğini koruduğunu göstermektedir. Anahtar kelimeler açısından bakıldığında, yazarlar tarafından kullanılan anahtar kelime sayısının (DE) 707, ek anahtar kelimelerin (ID) ise 19 olması, araştırmaların çeşitliliğini ve geniş kapsamlı bir literatür taraması yapıldığını ortaya koymaktadır. Yazarların çalışmalarına dikkat çekmek ve spesifik konuları vurgulamak için kullandıkları anahtar kelimeler, bu araştırmaların odaklandığı tematik alanları ve metodolojik yaklaşımları da yansıtmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalara 204 yazar katkıda bulunmuştur. 189 dokümanın olması, alanda bireysel çalışma yönteminin ağırlıklı olduğunu gösterir. Bununla birlikte, doküman başına ortalama 1.19 yazar düşmesi, az da olsa iş birliği yapılan çalışmaların varlığına işaret etmektedir. Uluslararası ortak yazarlık oranının %1.339 gibi düşük bir seviyede olması ise Bektaşılık konusundaki araştırmaların büyük oranda yerel ya da ulusal düzeyde kaldığını, uluslararası iş birliğinin bu alanda sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu, konunun daha çok bölgesel ve kültürel bir bağlamda değerlendirildiğini, uluslararası akademik arenada ise henüz yeterince yaygınlaşmadığını düşündürmektedir. Belge türlerine bakıldığında, 223 belgenin makale ve yalnızca 1 belgenin kitap bölümü olduğu görülmektedir. Bu durum, Bektaşılık üzerine yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun akademik dergilerde yayımlandığını, kitap bölümlerinin ise oldukça sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Bektaşılık üzerine yapılan araştırmalar, 2003-2024 yılları arasında belirgin bir gelişme göstermiştir. Yıllık büyüme oranı ve yüksek atıf sayıları, bu alandaki çalışmaların akademik dünyada önemli bir yer edindiğini göstermektedir. Ancak uluslararası iş birliği ve kitap bölümü sayılarının düşük olması, çalışmaların daha çok yerel düzeyde kaldığını ve bu alanda yapılacak uluslararası ortak çalışmaların artırılabilirliğini ortaya koymaktadır. Yazarlar arasındaki iş birliğinin sınırlı olması ise bireysel çalışmaların ön planda olduğu bir akademik eğilim olduğunu ortaya koymaktadır. Bu veriler, Bektaşılık çalışmaları alanında gelecekte yapılacak araştırmalar için yeni fırsatlar ve iş birliği alanları olduğunu işaret etmektedir. Şekil 2.1’de Bektaşılık üzerine yayınlanan makalelerin yıllara göre dağılımı yer almaktadır.

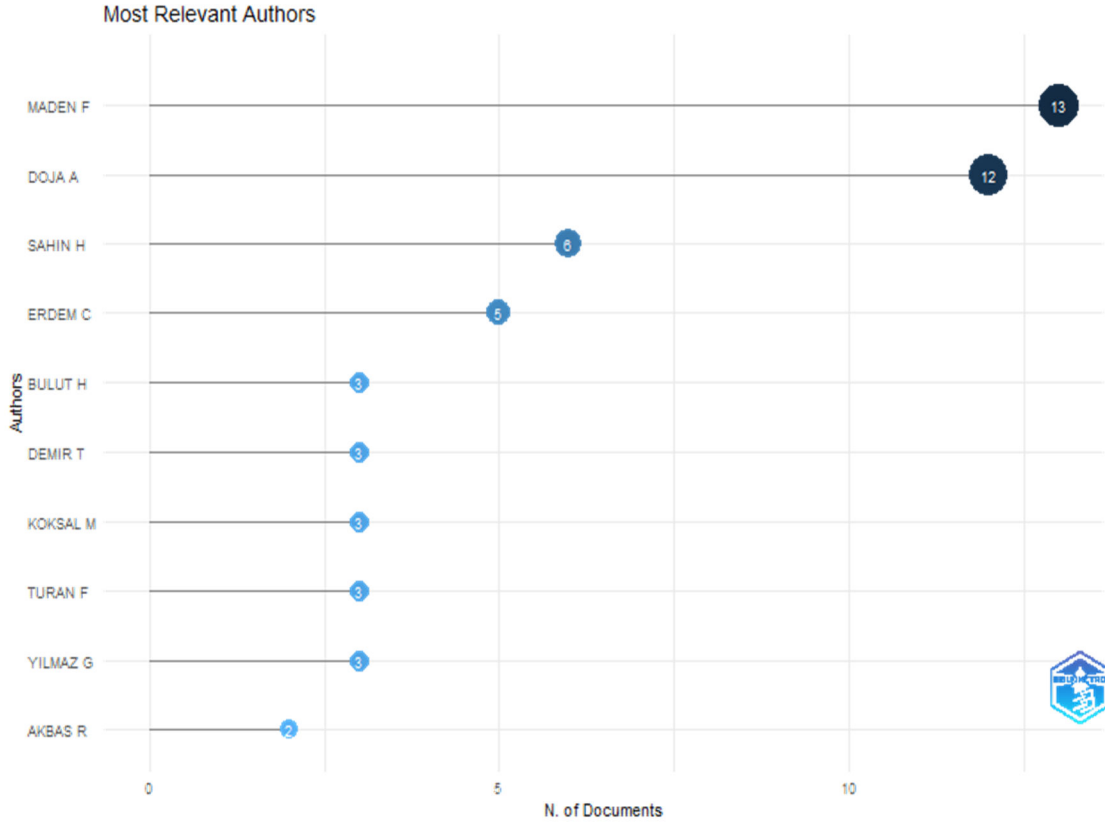

Şekil 2.1. Yıllık Bilimsel Üretim

Şekil 2.1’e göre, 2003 yılında yalnızca 2 makale yayımlanmışken, 2004 ve 2005 yıllarında herhangi bir makale yayımlanmamış olduğu ortaya çıkmaktadır. 2006’da 4 makale ile bir artış yaşanmış, 2007’de tekrar

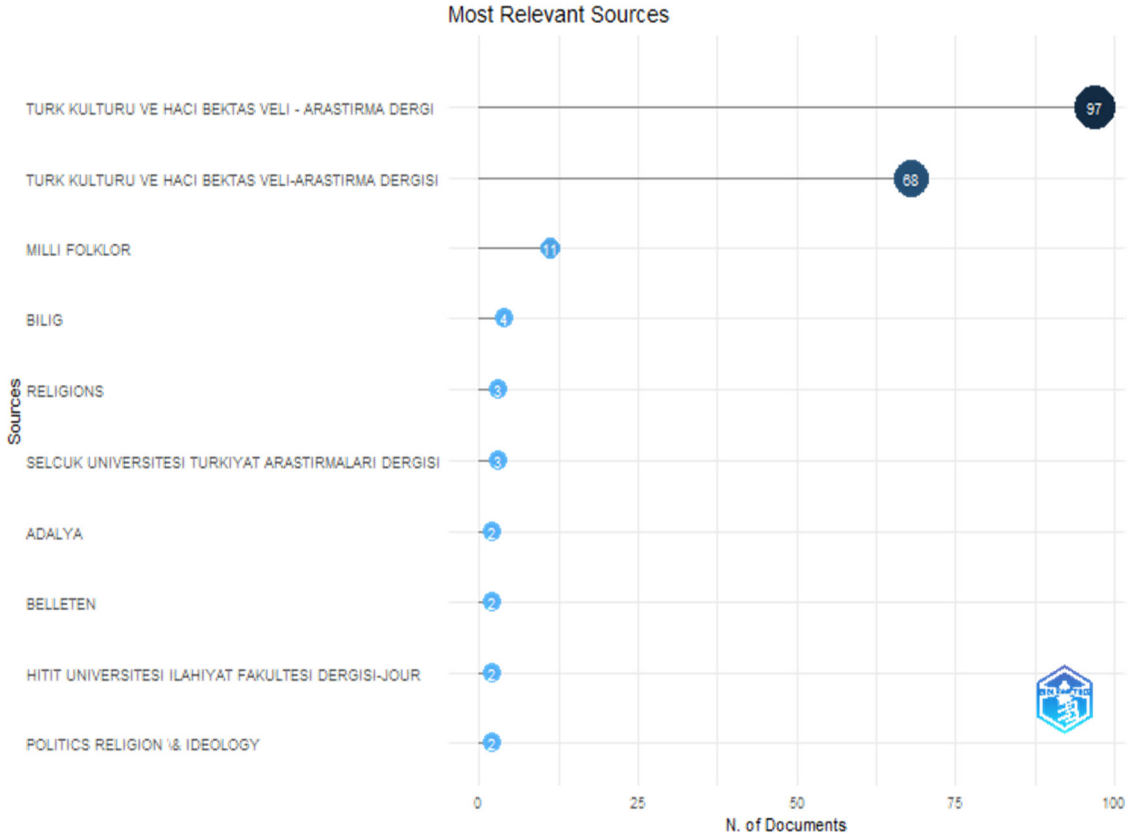
bir düşüşle makale yayımlanmamıştır. 2008'den itibaren yıllık makale sayılarında genel bir artış gözlemlenmiştir. Özellikle 2011 yılı, 38 makale ile en yüksek sayıya ulaşan yıl olmuştur. 2010'da 17, 2012'de ise 21 makale yayımlanarak, bu yıllar da nispeten verimli geçmiştir. Sonraki yıllarda, yıllık makale sayıları genel olarak 10'un altında seyretmiş ancak 2021, 2022 ve 2023 yıllarında 15 ila 18 makale arasında değişen sayılarla dikkate değer bir istikrar gözlenmiştir. 2024 yılında ise bu sayı tekrar 6'ya düşmüştür. Bu veriler, araştırma faaliyetlerinin belirli yıllarda ivme kazandığını ve bazı yıllarda düşüş yaşadığını, ancak son dönemlerde daha tutarlı bir makale üretimi olduğunu göstermektedir.

Şekil 2.1'deki veriler, yıllara göre yayımlanan makalelerin dağılımını detaylandırarak araştırma faaliyetlerinin dönemsel olarak nasıl bir seyir izlediğine dair önemli bulgular sunmaktadır. 2003-2024 yılları arasındaki veriler incelendiğinde, yayımlanan makale sayılarında belirgin dalgalanmalar olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle 2004, 2005 ve 2007 yıllarında hiç makale yayımlanmamış olması, bu yıllarda konuya yönelik akademik ilginin düşük seviyede olduğunu veya çeşitli sebeplerle akademik yayın süreçlerinde durgunluk yaşandığını göstermektedir. Bu durgunluk dönemlerinin ardından, 2008 yılında yayımlanan makale sayısının 10'a yükselmesi, ilginin yeniden artmaya başladığını işaret eder. 2010 ve sonrasında, özellikle 2011 yılında 38 makale ile zirve noktasına ulaşan bir artış dikkat çekmektedir. Bu dönemde yaşanan artış, Bektaşilik veya ilgili araştırma alanlarına yönelik artan akademik ilginin ve daha fazla araştırmacının bu alana yönelmiş olabileceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. 2011'de olduğu gibi 2012'de de 21 makale yayımlanarak yine yüksek sayıda bir üretim gerçekleştirilmiştir. Ancak bu dönemden sonra yayımlanan makale sayılarında bir düşüş trendi gözlenmiştir. Bu düşüş, 2013 ve 2014 yıllarında 15 makale ile belirli bir dengeye oturmuş, ancak 2015'ten itibaren daha düşük sayılarla devam etmiştir. Özellikle 2017 yılında yayımlanan yalnızca 3 makale, bu dönemdeki durgunluğun bir göstergesidir. 2018-2020 yılları arasında da makale sayıları nispeten düşük kalmıştır. 2021 ve 2022 yıllarında 15 makale ile araştırma faaliyetlerinde bir toparlanma yaşanmıştır. 2023'te ise 18 makale ile bir artış gözlenmiştir, bu da son dönemde konuya yönelik akademik ilginin tekrar yükselişe geçtiğini göstermektedir. 2024 yılına gelindiğinde makale sayısının tekrar 6'ya düştüğü görülmektedir; bu durum, henüz yılın başlarında bulunduğu için yılın geri kalanında ek çalışmaların yayımlanma olasılığı ile birlikte değerlendirilebilir. Genel olarak, Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların belirli yıllarda yoğunlaştığı, bazı yıllarda ise önemli düşüşler yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu dalgalanmalar, dönemin politik, kültürel ve akademik dinamikleriyle açıklanabilir. Özellikle 2011 yılında yaşanan yoğun artışta, alanla ilgili yeni metodolojik yaklaşımların veya araştırma projelerinin etkisi olduğu değerlendirilmektedir. Bu bulgular, Bektaşilik ve ilgili alanlardaki akademik ilginin belirli dönemlerde arttığını ve farklı dönemsel etkenlerle şekillendiğini göstermektedir. Şekil 2.2'de Bektaşilik konusunda en üretken yazarlar yer almaktadır.

Şekil 2.2. Bektaşılık Konusunda En Üretken Yazarlar

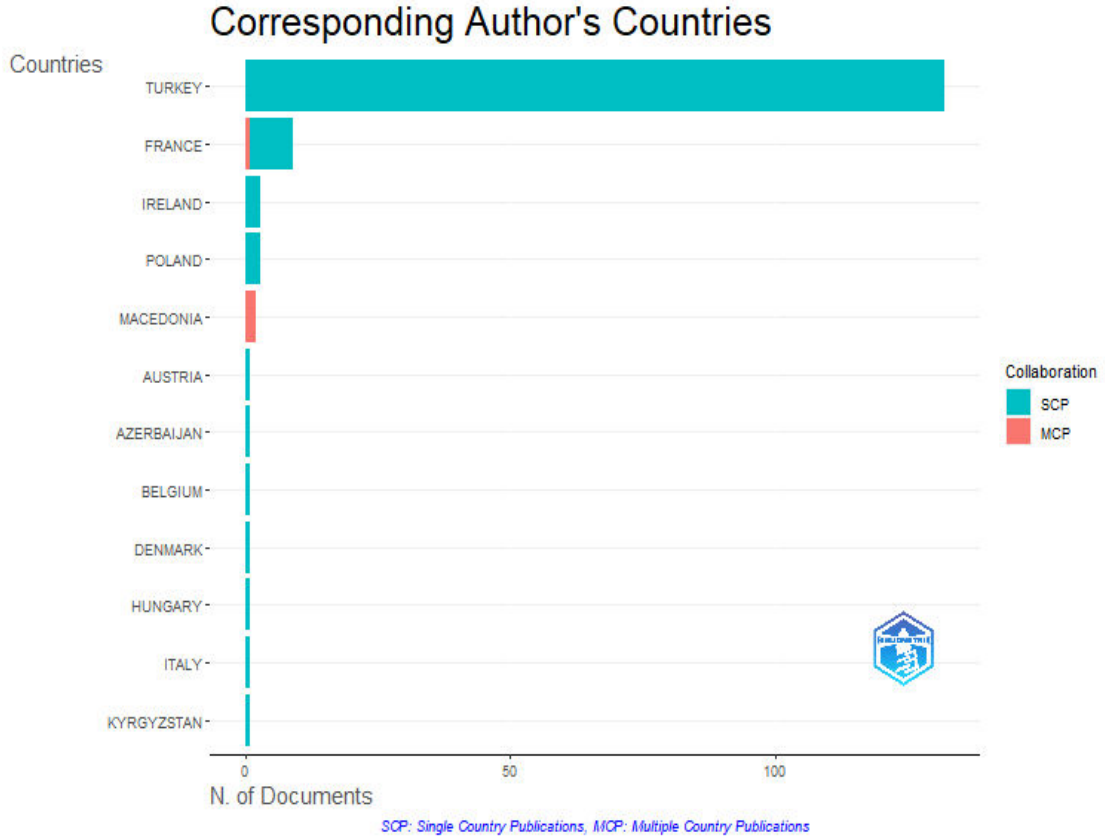
Şekil 2.2'deki verilere göre, araştırma alanında en fazla makale yayımlayan yazarlar arasında Maden F., 13 makale ile önde gelen isimdir. Onu, 12 makale ile Doja A. takip etmektedir. Şahin H. ise 6 makale ile üçüncü sırada yer alırken, Erdem C. 5 makale ile önemli bir katkı sağlamıştır. Bulut H., Demir T., Köksal M., Turan F. ve Yılmaz G. ise her biri 3 makale ile benzer seviyede katkıda bulunmuşlardır. Son olarak, Akbaş R., 2 makale ile bu listeye dahil olmuştur. Verilerden görüldüğü üzere, belirli yazarlar diğerlerine göre alanda daha yoğun çalışmalar yapmıştır. Şahin H., 6 makale ve Erdem C. ise 5 makale ile alanda çalışma sayısı fazla olan diğer yazarlardır. Bulut H., Demir T., Köksal M., Turan F. ve Yılmaz G., her biri 3 makale ile diğer yazarları takip etmektedirler. Bu yazarlar, ortak çalışmalara ya da belirli bir uzmanlık alanına odaklanarak araştırma yapmış olabilirler. Şekil 2.3'te Bektaşılık ile ilgili yapılan çalışmalarda en ilgili kaynaklar yer almaktadır.

Şekil 2.3. En İlgili Kaynaklar

Şekil 2.3'teki verilere göre akademik literatürde “Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi” en fazla makaleye sahip dergi olarak 97 ve 68 makaleyle öne çıkmaktadır (Aynı derginin verilerde iki defa yer alması, süreç içerisinde derginin isminin değişmesinden kaynaklanmakta olup daha ayrıntılı bilgi derginin internet sayfasından edinilebilir.). Bu dergi, alanında en çok başvurulan kaynaklardan biri olarak dikkat çekmektedir. İkinci sırada yer alan “Milli Folklor” dergisi ise 11 makaleyle katkıda bulunmuştur. Diğer kaynaklar arasında “Bilig” 4, “Religions” 3, “Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi” 3, “Adalya” 2, “Bellekten” 2, “Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi” 2 ve “Politics, Religion & Ideology” 2 makale ile alanda yer bulmaktadır. Bu tablo, özellikle Türk kültürü ve Hacı Bektaş Veli ile ilgili çalışmaların yoğun bir şekilde yayımlandığı dergilerin araştırmalarda önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

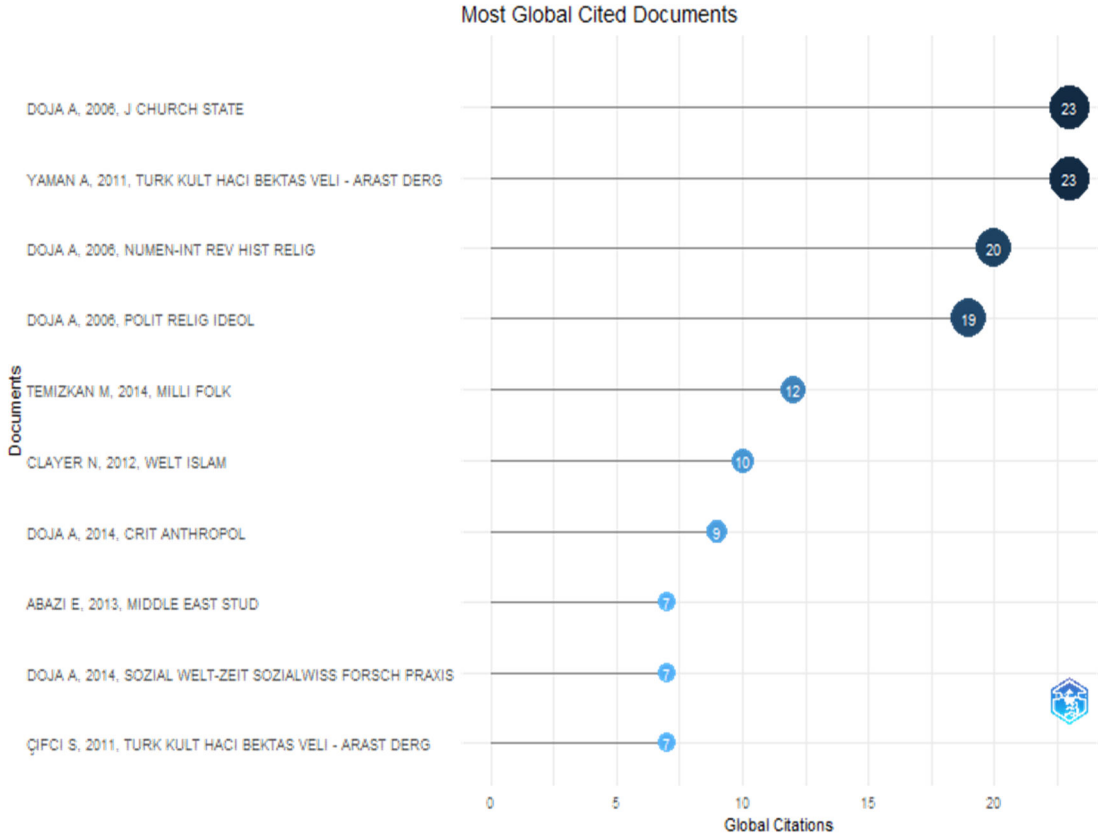
Şekil 2.3'teki veriler, Türk kültürü ve özellikle Hacı Bektaş Veli üzerine yapılan akademik çalışmaların yoğunluğunu ve bu alanda hangi dergilerin ön planda olduğunu göstermektedir. “Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi” 97 ve 68 makale ile açık ara en çok katkı sağlayan kaynak olarak öne çıkmaktadır. Böylece, Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik konularında bu derginin akademik camiada merkezi bir rol oynadığını ortaya çıkmaktadır. İkinci sırada yer alan “Milli Folklor” dergisinin 11 makalesi ise halk kültürü çalışmalarının, Bektaşilik ve Türk kültürü ile bağlantılı olarak önemli bir akademik ilgi odağı olduğunu göstermektedir. Diğer dergiler arasında “Bilig” (4 makale) ve “Religions” (3 makale) gibi farklı disiplinlere odaklanan dergilerin de bulunması, bu alandaki çalışmaların disiplinler arası bir yaklaşımla ele alındığını ortaya koymaktadır. “Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi” gibi spesifik alanlara odaklanan dergiler ise Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik konusundaki tarihsel ve kültürel incelemelere katkı sağlamaktadır. Verilere genel olarak bakıldığında, Bektaşilik ve Türk kültürü üzerine yapılan akademik çalışmaların büyük oranda belli başlı dergilerde yoğunlaştığı, ancak farklı disiplinlerden de katkılar alarak zenginleştiği anlaşılmaktadır. Bu durum, konunun Türkiye'nin akademik çevrelerinde ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu ve derinlemesine araştırmalara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Şekil 2.4'te Bektaşilik ile ilgili çalışma yapan sorumlu yazarların ülkelere göre dağılımı yer almaktadır.

Şekil 2.4. Sorumlu Yazarların Ülkeleri

Şekil 2.4'teki verilere bakıldığında, 132 çalışma ile Türkiye alandaki en büyük katkıyı sağlayan ülke durumundadır. Türkiye'nin bu denli yüksek bir makale sayısına sahip olması, özellikle Türk kültürü, tarihi ve sosyal yapısıyla ilgili konularda yapılan çalışmaların yoğunluğunu işaret etmektedir. Fransa 9, İrlanda ve Polonya ise 3'er makale ile araştırmalara katkıda bulunurken, Makedonya 2 makale ile yer almaktadır. Diğer ülkeler, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Danimarka, Macaristan, İtalya ve Kırgızistan ise her biri 1 makale ile temsil edilmektedir. Bu dağılım, araştırma konusunun özellikle Türkiye'de yoğun bir ilgi gördüğünü, ancak Avrupa ve diğer ülkelerden de kısıtlı sayıda katkı sağlandığını göstermektedir. Sonuç olarak, Türkiye'nin bu alanda baskın bir rolü gözlemlenmekte ve diğer ülkelerden gelen daha sınırlı sayıdaki katkılar, araştırmanın küresel bağlamdaki yayılımını belirli ölçüde sınırlamaktadır.

Şekil 2.4'teki verilere dayalı olarak yapılan analiz, ilgili araştırma alanında en büyük katkının Türkiye'den geldiğini açıkça ortaya koymaktadır. 132 makaleyle diğer ülkelerden oldukça yüksek bir katkıya sahip olan Türkiye'nin tarihi ve kültürel bağlamı açısından bakıldığında bu durum normaldir. Bu istatistik, Türkiye'deki akademik çevrelerin konuyu derinlemesine ele aldığını ve yoğun bir şekilde çalıştığını da açıkça ortaya koymaktadır. Bunun yanında Fransa (9 makale), İrlanda ve Polonya (her biri 3 makale) gibi Avrupa ülkelerinin de bu konuya belli bir ilgi gösterdiği, ancak katkılarının sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir. Bu veriler, Avrupa'daki akademik çevrelerin ilgili konuyu daha çok bölgesel ya da kültürel merceklerden değerlendirdiğini, ancak araştırmaların geniş çaplı bir küresel yaygınlık kazanmadığını düşündürmektedir. Makedonya'nın 2 makalesiyle bu alana katılım göstermesi, Bektaşılığın Balkan coğrafyasındaki varlığı açısından bakıldığında doğaldır. Hatta bu sayının, beklenen katkıdan oldukça uzak olduğunu da vurgulamak gerekir. Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Danimarka, Macaristan, İtalya ve Kırgızistan gibi ülkelerden her birinin 1'er makale ile alana katkı sağladığı görülmektedir. Az sayıda ülkeden gelen sınırlı katkılar, araştırmanın geniş bir uluslararası katılıma sahip olmadığını, daha ziyade yerel ve bölgesel düzeyde kaldığını göstermektedir. Bütün bu istatistikler, konunun daha fazla uluslararası akademik iş birliğine ihtiyaç duyduğunu ve küresel ölçekte daha fazla araştırmaya açık olduğunu göstermektedir. Bu durum, ilgili araştırmaların farklı coğrafi ve kültürel bağlamlarda daha geniş bir akademik perspektifle ele alınabileceğine işaret etmektedir. Şekil 2.5'te Bektaşılık ile ilgili en çok atıf yapılan kaynaklar yer almaktadır.

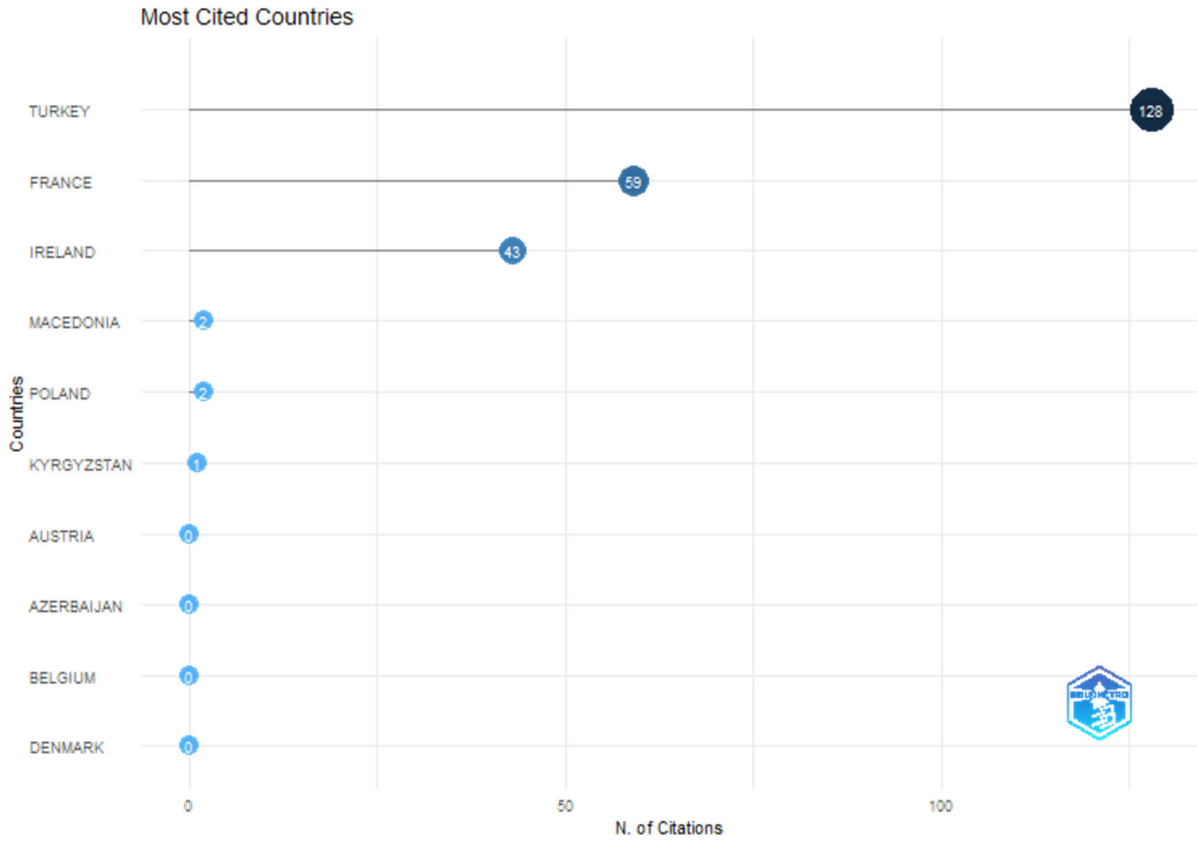

Şekil 2.5. En Çok Alıntı Yapılan Küresel Belgeler

Şekil 2.5'teki veriler, Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların hangi kaynaklarda yayımlandığını ve bu çalışmalara yapılan atıfların sayısını göstermektedir. Doja (2006), tarafından yayımlanan makaleler, "J Church State" dergisinde 23 atıf alarak en çok referans gösterilen çalışmalardan biri olarak öne çıkmaktadır. Aynı yazarın "Numen" (20 atıf) ve "Polit Relig Ideol" (19 atıf) dergilerinde yayımlanan diğer çalışmaları da bu alanda önemli katkılar sağlamıştır. Yaman'ın (2011), "Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi"nde yayımlanan makalesi de 23 atıf ile dikkat çekmektedir. Temizkan'ın (2014), "Milli Folklor" dergisinde yayımlanan çalışması 12 atıf alırken, Clayer'in (2012), "Welt Islam" dergisindeki çalışması 10 atıf alarak dikkat çekmiştir. Ayrıca Doja'nın, 2014 yılında "Crit Anthropol" ve "Sozial Welt-Zeit" dergilerinde yayımlanan diğer makaleleri de sırasıyla 9 ve 7 atıf almıştır. Abazi'nin (2013) "Middle East Stud" dergisindeki çalışması ise 7 atıf almış, bu da araştırmanın ilgili alanda uluslararası bir yankı bulduğunu göstermektedir. Çıfci'nin (2011) çalışması da "Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi"nde yayımlanmış olup 7 atıf almıştır. Veriler, özellikle Doja ve Yaman'ın, bu alandaki akademik çalışmalara önemli katkılarda bulunduğunu ve Bektaşilik üzerine yapılan araştırmaların farklı disiplinlerde geniş bir yankı bulduğunu göstermektedir.

Şekil 2.5'teki veriler, Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların, farklı disiplinlerde ve çeşitli dergilerde yayımlanarak geniş bir literatüre katkı sağladığını göstermektedir. Özellikle Doja'nın, 2006 ve 2014 yıllarında yayımladığı makaleler, farklı dergilerde (Örneğin; *J Church State*, *Numen-International Review of the History of Religions*, *Political Religion Ideology* ve *Critical Anthropology*) yüksek sayıda atıf almış ve bu alanda belirleyici çalışmalar arasında yer almıştır. Doja'nın çalışmaları, Bektaşilik ve Hacı Bektaş Veli'nin din, siyaset ve ideoloji bağlamında derinlemesine analiz edildiğini göstermekte olup, farklı akademik disiplinlerde ilgi görmüştür. Bunun yanında Yaman'ın, 2011 yılında *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*'nde yayımlanan çalışması da 23 atıf alarak Türkiye'deki Bektaşilik çalışmalarının akademik literatürde geniş yer bulduğunu ortaya koymaktadır. Temizkan'ın (2014), *Milli Folklor* dergisinde yayımlanan çalışması ise Bektaşiliğin kültürel ve folklorik yönlerinin araştırıldığını göstermekte, bu da Bektaşiliğin bir dinî oluşumun ötesinde kültürel ve toplumsal bir olgu olarak da ele alındığını işaret etmektedir. Clayer'in (2012), *Welt Islam* dergisindeki çalışması, Bektaşilik ve İslam tarihinin dünya çapında nasıl incelendiğini gösterirken, Abazi'nin, *Middle East Studies*'de yayımlanan çalışması, Bektaşiliğin Ortadoğu çalışmaları bağlamında da önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Şekil 2.6'da Bektaşilik üzerine yayınlanan makalelerde en çok atıf alan

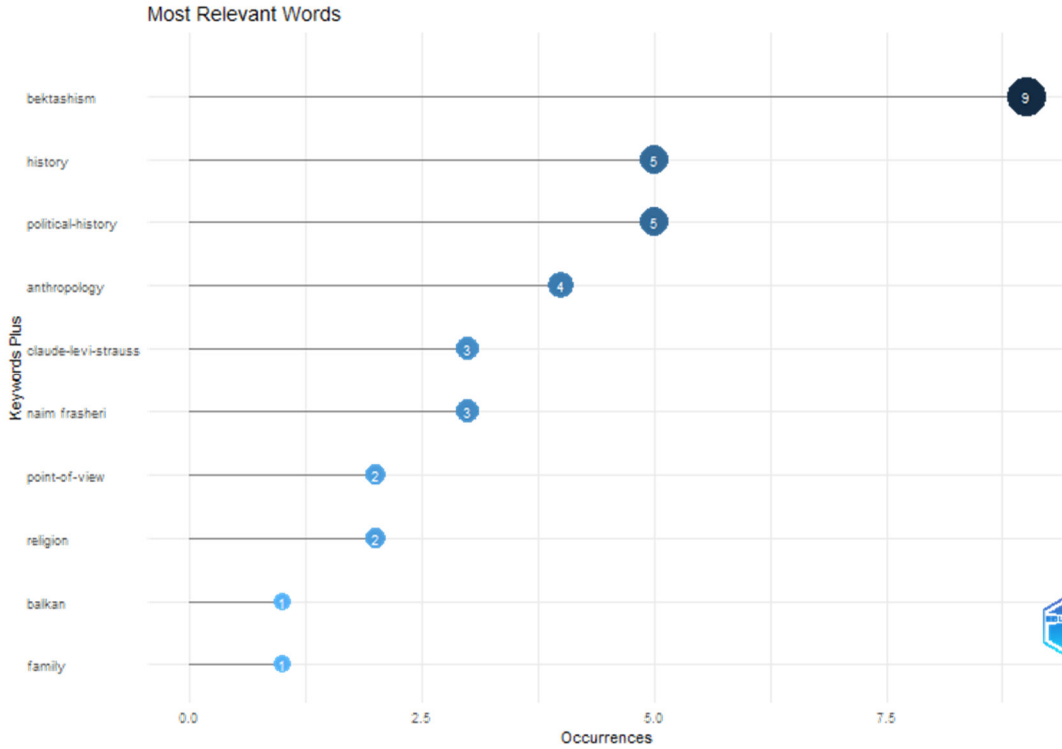
ülkeler yer almaktadır.

Şekil 2.6. En Çok Atıf Alan Ülkeler

Şekil 2.6'da Bektaşılık üzerine yapılan çalışmalara ait uluslararası atıf verileri yer almaktadır. Bu veriler, Türkiye'nin bu alanda merkezi bir rol oynadığını göstermektedir. Türkiye, 128 atıf ile en yüksek değere sahip ülke olup, Bektaşılık çalışmalarının büyük kısmının Türkiye'de yoğunlaştığını ve uluslararası akademik camiada geniş bir yankı bulduğunu ortaya koymaktadır. Fransa ve İrlanda, sırasıyla 59 ve 43 atıf ile Türkiye'yi takip etmekte olup, bu ülkelerde de Bektaşılık konusunda belirli bir akademik ilgi olduğu görülmektedir. Özellikle Fransa, İslam ve Orta Doğu araştırmaları alanındaki köklü akademik geçmişiyle bu alanda öne çıkmaktadır. Makedonya ve Polonya'nın her biri 2 atıf alırken, Kırgızistan 1 atıf ile bu alandaki araştırmaların sınırlı olduğu bölgeler arasında yer almaktadır. Diğer ülkeler olan Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Danimarka, Macaristan ve İtalya ise bu çalışmada atıf almamıştır, bu da bu ülkelerde Bektaşılık üzerine yapılan araştırmaların ya sınırlı olduğunu ya da uluslararası literatürde henüz yeterince görünür olmadığını göstermektedir. Bu dağılım, Bektaşılık araştırmalarının coğrafi merkezini ve uluslararası akademik etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Bektaşılık, tarihsel ve kültürel olarak Anadolu coğrafyasına derinden bağlı bir inanç sistemi olduğundan, bu alandaki en kapsamlı akademik araştırmalar ve yayınlar, Türkiye'den çıkmaktadır. Türkiye'deki araştırmacıların Bektaşılık üzerine yaptıkları çalışmalar, uluslararası akademik camiada yoğun ilgi görmektedir. Fransa ve İrlanda'nın, sırasıyla 59 ve 43 atıf alması, Bektaşılık araştırmalarının bu ülkelerde de ilgi gördüğüne işaret eder. Fransa'nın, özellikle Orta Doğu ve İslam araştırmaları alanında köklü bir geleneği olması, Bektaşılık gibi tasavvufi inanç sistemlerine yönelik akademik ilginin varlığını açıklayabilir. İrlanda'nın ise özellikle kültürel ve dinî araştırmalar bağlamında uluslararası literatüre katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Makedonya ve Polonya gibi Balkan ülkelerinin Bektaşılık çalışmalarında 2 atıf alması, bu bölgelerin tarihsel olarak Osmanlı İmparatorluğu etkisi altında bulunması ve Bektaşılığın bu coğrafyada varlık göstermesiyle açıklanabilir. Buna karşın, Kırgızistan'ın 1 atıf alması, bu bölgedeki araştırmaların sınırlı olduğunu, ancak yine de Bektaşılık gibi heterodoks İslami hareketlerin Orta Asya'da akademik ilgi gördüğünü göstermektedir. Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Danimarka, Macaristan ve İtalya gibi ülkelerin Bektaşılık çalışmalarında atıf almaması, bu ülkelerde Bektaşılık üzerine akademik araştırmaların yeterince gelişmediğini ya da uluslararası literatüre yansımadığını düşündürmektedir. Bu veriler yorumlandığında, alanın uluslararası iş birliği potansiyeline sahip olduğu açıkça görülmektedir. Bektaşılık gibi özel bir inanç sistemi üzerine yapılan çalışmaların uluslararası boyutları dikkate alındığında, Türkiye'nin akademik öncülüğü bu alandaki literatürde belirleyici bir

faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Şekil 2.7’de yazarların çalışmalarında en sık kullandıkları kelimeler yer almaktadır.

Şekil 2.7. Yazarların En Sık Kullandığı Anahtar Kelimeler

Şekil 2.7’deki veriler, yazarların çalışmalarında en sık kullanılan terimleri ve bu terimlerin tekrar sayısını göstermektedir. “Bektashism (Bektaşilik)” kelimesi 9 kez ile en çok kullanılan terim olurken, “history (tarih)” ve “political-history (siyasi tarih)” terimleri ise beşer kez tekrarlanmıştır. Bu durum, çalışmanın Bektaşilik ve siyasi tarih ekseninde yoğunlaştığını göstermektedir. “Anthropology (antropoloji)” terimi dört kez kullanılarak, çalışmanın antropolojik bir perspektifi de kapsadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, “Claude Lévi-Strauss” ve “Naim Frashëri” gibi isimler üçer kez tekrarlanarak, çalışmanın önemli düşünürler ve figürlerle ilişkili olduğunu işaret etmektedir. “Point-of-view (bakış açısı)” ve “religion (din)” terimleri ise iki kez kullanılmış olup, çalışmada bakış açısı ve din ile ilgili konuların tartışıldığı anlaşılmaktadır. “Balkan (Balkanlar)”, “family (aile)”, “folklore (folklor)”, “future (gelecek)”, “identity (kimlik)”, “islam (İslam)”, “language (dil)”, “nation (ulus)”, “patterns (kalıplar)”, “southeast europe (güneydoğu Avrupa)” ve “women (kadınlar)” terimlerinin her biri bir kez tekrarlanmış olup, çalışmanın geniş bir coğrafi ve kültürel çerçevede ele alındığını göstermektedir. Bu veriler, araştırmanın çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu ve çeşitli disiplinlerden yararlandığını ortaya koymaktadır.

Şekil 2.7’deki veriler yorumlanacak olursa, çalışmada kullanılan terimlerin sıklığına dayanarak araştırmanın içeriği ve odak noktaları hakkında önemli ipuçları vermektedir. En çok tekrarlanan terim “Bektashism (Bektaşilik)” olup, çalışmanın Bektaşilik üzerine yoğun bir inceleme sunduğunu göstermektedir. “history (tarih)” ve “political-history (siyasi tarih)” terimlerinin beşer kez kullanılması, çalışmanın tarihsel ve siyasal bağlamda derinlemesine bir analiz içerdiğini düşündürmektedir. “Anthropology (antropoloji)” teriminin dört kez tekrarlanması, çalışmada antropolojik perspektifin önemli bir yer tuttuğunu, toplumsal ve kültürel yapılar üzerine bir çözümleme yapıldığını ortaya koymaktadır. Claude Lévi-Strauss ve Naim Frashëri gibi düşünür ve figürlere yapılan üçer kez atıf, bu isimlerin çalışma boyunca referans alınan önemli kaynaklar olduğunu ve düşünce sistemlerine dair analizler yapıldığını işaret etmektedir. “Point-of-view (bakış açısı)” ve “religion (din)” terimlerinin ikişer kez geçmesi, çalışmanın hem bireysel bakış açıları hem de din sosyolojisi ile ilgili çeşitli tartışmalar içerdiğini göstermektedir. Ayrıca, “Balkan (Balkanlar)”, “family (aile)”, “folklore (folklor)”, “future (gelecek)”, “identity (kimlik)”, “islam (İslam)”, “language (dil)”, “nation (ulus)”, “patterns (kalıplar)”, “southeast europe (güneydoğu Avrupa)” ve “women (kadınlar)” terimlerinin her birinin bir kez kullanılması, çalışmanın çok disiplinli bir yaklaşımla geniş bir konu yelpazesi sunduğunu ve kültürel, coğrafi,

toplumsal ve dinî unsurları ele aldığını göstermektedir. Bu bulgular, çalışmanın Bektaşılık ve tarihsel gelişim üzerine odaklanırken aynı zamanda antropolojik ve sosyolojik açılardan da zengin bir inceleme sunduğunu ve farklı akademik alanlardan faydalanılarak çok yönlü bir analiz yapıldığını ortaya koymaktadır. Özellikle terimlerin sıklığı, çalışmanın temel tartışma noktalarının yanı sıra belirli bir coğrafi alan (Balkanlar ve Güneydoğu Avrupa) ve dinî kimlikler (Bektaşılık, İslam) ekseninde şekillendiğini göstermektedir. Tablo 2.2’de Bektaşılık konusunda yayınlanan makalelerde ülkelerin bilimsel üretkenlikleri yer almaktadır.

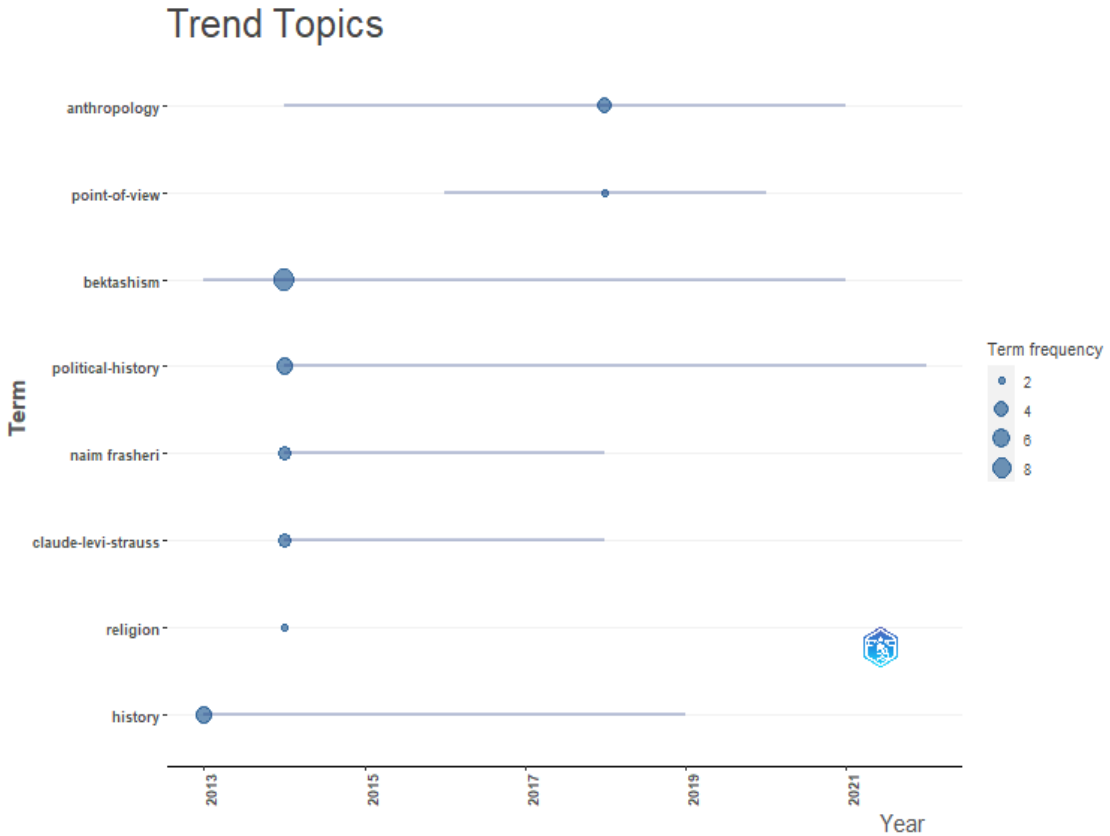
Tablo 2.2. Ülkelerin Bilimsel Üretkenlikleri

Ülke	Yayın Sayısı
TURKEY	234
FRANCE	19
IRELAND	5
POLAND	5
DENMARK	3
ALBANIA	2
AUSTRIA	2
BELGIUM	2
ITALY	2
KYRGYZSTAN	2
NORTH MACEDONIA	2
AZERBAIJAN	1
HUNGARY	1
SERBIA	1

Tablo 2.2’deki veriler incelendiğinde, Bektaşılık konusunda Türkiye’nin diğer ülkelere kıyasla çok daha yüksek sayıda yayın ürettiği görülmektedir. Toplamda 234 yayınlı en fazla katkıyı sunan Türkiye, araştırma faaliyetlerinde diğer ülkelerin açık ara önünde yer almaktadır. Fransa, 19 yayınlı ikinci sırada yer alırken, İrlanda ve Polonya gibi ülkeler ise 5’er yayınlı daha düşük katkı sağlamaktadır. Danimarka 3, Arnavutluk, Avusturya, Belçika, İtalya, Kırgızistan ve Kuzey Makedonya 2’şer yayınlı temsil edilmektedir. Azerbaycan, Macaristan ve Sırbistan gibi ülkeler ise 1’er yayınlı sınırlı kalmıştır. Bu veriler, Türkiye’nin bu alandaki akademik üretkenliğinin, diğer ülkelerle karşılaştırıldığında önemli bir fark yarattığını ortaya koymaktadır. Diğer ülkelerdeki yayın sayılarının görece düşük olması, alan bazlı farklılıklar, akademik kapasite ya da bu ülkelerin spesifik konulara yönelik sınırlı ilgisinden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 2.2’deki verilerin analiz edildiğinde, Bektaşılık üzerine yapılan araştırmalarda Türkiye’nin akademik üretkenliğinin ön planda olduğunu açıkça ortaya çıkmaktadır. Türkiye’nin, toplamda 234 yayınlı Bektaşılık konusunda diğer ülkelere kıyasla çok daha yüksek bir sayıda akademik katkı sunduğu görülmektedir. Bu durum, Türkiye’nin tarihî, kültürel ve sosyolojik bağlamda Bektaşılık konusuna olan ilgisinin bir yansımasıdır. Türkiye’nin akademik üretimde lider olması, bu konunun Türkiye’nin kültürel mirasındaki önemli yerinden kaynaklanıyor olabilir. Fransa’nın, 19 yayınlı ikinci sırada yer alması, Batı Avrupa’daki ilginin belirli bir düzeyde olduğunu, ancak Türkiye’ye kıyasla sınırlı kaldığını göstermektedir. Fransa’nın tarihsel olarak Bektaşılık ve Osmanlı İmparatorluğu’na olan ilgisi bu katkının temelini oluşturabilir. Çünkü Fransa ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkiler, tarihsel süreçte ekonomik, siyasi ve kültürel boyutlar taşıyan karmaşık bir yapı sergilemiştir. Bu ilişkiler içerisinde, Osmanlı’nın dinî ve toplumsal yapısında önemli bir yer tutan Bektaşılık inancı dolaylı etkiler ve temaslarla dikkate değer bir rol oynamıştır. Fransa’nın Doğu politikaları ve Osmanlı topraklarındaki diplomatik ve kültürel nüfuz çabaları, Bektaşılık inancı üzerinden de çeşitli yansımalarının olduğu söylenebilir. Bu bağlantılar, özellikle XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yoğunlaşmıştır. Ancak yine de sınırlı bir sayıda yayın üretilmiştir. İrlanda ve Polonya’nın 5’er yayınlı bu alana katkıda bulunması, Bektaşılık konusunda bu ülkelerde sınırlı ama var olan bir akademik ilgiye işaret etmektedir. Özellikle Doğu Avrupa ülkelerinde Bektaşılık, tarihsel bağlar ve kültürel etkiler açısından bazı araştırmacılar için bir inceleme alanı olabilir. Danimarka, Arnavutluk, Avusturya, Belçika, İtalya, Kırgızistan ve Kuzey Makedonya’nın 2’şer yayınlı temsil edilmesi, bu ülkelerde sınırlı bir akademik ilginin var olduğunu göstermektedir. Özellikle Arnavutluk ve Kuzey Makedonya gibi Balkan ülkeleri,

Bektaşilikle doğrudan tarihi bağları olan ülkeler olmalarına rağmen akademik üretimin düşük kalması dikkat çekicidir. Bu durum, yerel araştırmaların azlığını veya uluslararası arenada yeterince temsil edilmediğini düşündürülebilir. Azerbaycan, Macaristan ve Sırbistan gibi ülkelerin yalnızca 1'er yayımla sınırlı kalması, Bektaşilik konusuna olan akademik ilginin bu ülkelerde çok daha sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu ülkelerin kültürel ve tarihî bağlarına rağmen, araştırma faaliyetlerinin azlığı, konuya olan ilginin akademik çevrelerde daha fazla yaygınlaşmadığına işaret edebilir. Türkiye'nin bu alanda açık ara lider olduğunun görüldüğü bu veriler, ülkenin Bektaşilik araştırmalarındaki akademik üretkenliğinin gücünü ortaya koyarken, diğer ülkelerdeki düşük akademik üretim, Bektaşilik konusunun bu ülkelerde daha sınırlı bir inceleme alanı olarak kaldığını göstermektedir. Bu analiz, Türkiye'nin konuya olan derin tarihsel ve kültürel bağlarının araştırmalara yansıdığı ve uluslararası literatürde ön plana çıktığını kanıtlamaktadır. Diğer ülkelerde ise bu konuda daha fazla araştırma yapılması, uluslararası akademik çeşitliliği artırabilir ve Bektaşilik çalışmalarına yeni perspektifler kazandırabilir. Şekil 2.8'de Bektaşilik konusunda yıllara göre trend konular yer almaktadır.

Şekil 2.8. Trend Konular

Şekil 2.8'deki verilere göre, çeşitli alanlarda yapılan çalışmaların zaman içindeki dağılımı ve sıklıkları incelendiğinde, en fazla çalışmanın “Bektashism” (Bektaşilik) üzerine yapıldığı görülmektedir; bu alan, 9 yayına sahip olup ilk çeyrekte (Q1) 2013 yılında başlayıp 2021'e kadar uzanmaktadır. “History” (Tarih) ve “Political History” (Siyasi Tarih) konularında 5'er çalışma yapılmış ve her iki alan da 2013 ve 2014 yıllarında başlamış, “History” 2019'da “Political History” ise 2022'de üst çeyreğe (Q3) ulaşmıştır. Diğer konular arasında “Claude Levi-Strauss” ve “Naim Frasheri” üzerine yapılan çalışmalar 3'er yayına sahip olup, 2014 yılında başlayarak 2018'e kadar sürmüştür. “Anthropology” (Antropoloji) alanında ise 4 yayın bulunmakta olup bu çalışmalar, 2014 yılında başlamış ve 2021 yılında üçüncü çeyreğe ulaşmıştır. Daha az çalışmanın yapıldığı “Religion” (Din) ve “Point-of-View” (Bakış Açısı) konuları ise sırasıyla 2014 ve 2016 yıllarında başlamış, ancak 2 yayını ile sınırlı kalmışlardır. Bu veri seti, belirli alanlarda zaman içinde artan akademik ilginin yanı sıra, bazı konulara daha sınırlı düzeyde odaklanıldığını göstermektedir.

Şekil 2.8'deki veriler incelendiğinde, Bektaşilik (Bektashism) üzerine en fazla yayının yapıldığı görülmektedir. 2013'te başlayan bu ilgi, 2021 yılına kadar artarak devam etmiştir. Bektaşilik, Türkiye ve Balkanlar'daki dinî ve kültürel yapıların araştırılması açısından önemli bir konu olduğundan, bu alanın geniş

bir zaman aralığında akademik olarak işlenmesi şaşırtıcı değildir. Siyasi tarih (Political History) ve genel tarih (History) gibi disiplinler de dikkate değer sıklıkta çalışılmış olup, sırasıyla 2014 ve 2013 yıllarında başlamış, siyasi tarih 2022'ye kadar uzanarak en güncel çalışmalardan biri olmuştur. Bu, tarihin politik bağlamda incelenmesine yönelik ilgiyi ve bu alandaki akademik üretimin canlılığını göstermektedir. Ayrıca Antropoloji (Anthropology) çalışmaları da 2014'te başlamış ve 2021'e kadar genişlemiş olup, insan davranışları ve kültürel dinamiklerin araştırılmasında sürdürülen ilginin bir yansımasıdır. Bunun yanı sıra, Claude Levi-Strauss ve Naim Frasheri gibi bireylere odaklanan araştırmaların 2014-2018 yılları arasında sınırlı kalması, bu konulara olan ilginin daha spesifik ve dönemsel olduğunu göstermektedir. Din (Religion) ve Bakış Açısı (Point-of-View) gibi konular ise yalnızca iki çalışmayla daha az araştırılmıştır. Bu durum, bu konuların dar bir akademik çevrede çalışıldığını veya genel ilgiye kıyasla nispeten marjinal kaldığını işaret edebilir. Genel olarak, veriler, bazı alanlarda yoğun bir akademik ilgi olduğunu, bazı konuların ise belirli zaman dilimlerinde daha sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Bu farklılıklar, araştırma fonları, toplumsal ve siyasi gelişmeler gibi çeşitli dış faktörlerle ilişkilendirilebilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, Bektaşılık konusundaki çalışmaların yıllar içerisindeki gelişimini anlamak için Web of Science ve Scopus (Science Direct) veri tabanlarında 2003-2024 yılları arasındaki veriler incelenmiştir. Tablo 2.1'de yer alan veriler, 2003-2024 yılları arasında Bektaşılık üzerine yapılan akademik çalışmaların kapsamını ve temel istatistiklerini sunmaktadır. Bu dönemde toplam 39 farklı kaynaktan 224 belge yayımlanmış ve yıllık büyüme oranı %5.37 olarak belirlenmiştir. Yıllık büyüme oranı, Türkiye'de dinler tarihi ve sosyoloji gibi alanlardaki diğer çalışmalarla uyumlu bir biçimde artış göstermektedir. Şahin (2016) de, Türkiye'deki sosyal bilimlerde, özellikle din sosyolojisi konusunda akademik çalışmaların yaygınlığının arttığını ifade etmektedir. Dolayısıyla, Bektaşılık üzerine yapılan bu araştırmalar, genişleyen bir akademik ilgi alanının parçası olarak değerlendirilebilir. Belgelerin ortalama yaşı 9.15 yıl olup, bu da Bektaşılık alanındaki çalışmaların belirli bir sürekliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Sosyal bilimlerdeki araştırmalar genellikle uzun süreli birikimlerin sonucunda gelişir ve bu durum Bektaşılık üzerine yapılan çalışmalarda da görülmektedir.

Anahtar kelimelerin çeşitliliği, yazarların çalışmalarda kullandığı 707 farklı anahtar kelime (DE) ve 19 ek anahtar kelime (ID) ile dikkat çekmektedir. Bu durum, Bektaşılık konusunun çok yönlü bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Disiplinler arası etkileşim, sosyal bilimlerde yaygın bir eğilimdir ve bu araştırmada da kendini göstermektedir. Özellikle Bektaşılık gibi çok katmanlı ve tarihsel bir konunun farklı perspektiflerden incelenmesi, literatürde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Yazarların anahtar kelimelerde gösterdiği çeşitlilik, akademik tartışmalara yeni açılımlar kazandırmakta ve araştırmaların çok yönlü bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir.

Araştırmalara toplamda 204 yazar katkıda bulunmuş, bunların 142'si tek yazarlı belgelerde yer almıştır. Tek yazarlı dokümanların sayısının (189) fazla olması, araştırmaların bireysel çabalarla da geliştiğini göstermektedir. Ancak, ortalama 1.19 ortak yazar bulunması ve uluslararası iş birliği oranının %1.339 olması, Bektaşılık üzerine yapılan araştırmaların daha çok yerel bir çerçevede yoğunlaştığını ve uluslararası iş birliğinin sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, Türkiye'deki sosyal bilimlerde ortak yazarlık ve iş birliği eksikliği ile ilişkilendirilebilir. Yazarların çoğunlukla tek başına çalışmaları, Bektaşılık üzerine yapılan araştırmaların daha derinlemesine, fakat daha az ortak çalışmayla ilerlediğini göstermektedir.

Şekil 2.1'deki veriler, Bektaşılık konusundaki akademik yayınların yıllara göre dağılımını göstermektedir. 2003 yılında yalnızca 2 makalenin yayımlanmış olması, bu alandaki akademik ilginin başlangıç aşamasında sınırlı olduğunu göstermektedir. 2004 ve 2005 yıllarında hiç makale yayımlanmaması, Bektaşılık konusuna olan ilginin düşük olduğunu düşündürmektedir. Ancak, 2006 yılında 4 makale ile bir artış yaşanması, konunun araştırmacılar arasında yeniden ilgi uyandırdığını göstermektedir. Bu durum, sosyal bilimlerde belirli dönemlerde araştırma konularına yönelik dalgalanmaların sıkça görüldüğünü ortaya koymaktadır. 2007 yılında tekrar bir düşüş yaşanması, akademik ilginin tutarsız olduğunu göstermektedir. 2008'den itibaren yıllık makale sayılarında genel bir artış gözlemlenmektedir. Özellikle 2011 yılı, 38 makale ile bu alandaki en yüksek üretim yılı olmuştur. Bu durum, Bektaşılık üzerine yapılan araştırmaların o dönemde artan bir ilgiyle karşılandığını ve akademik toplulukta belirli bir kabul gördüğünü göstermektedir. 2010 yılında 17 ve 2012 yılında 21 makale yayımlanması, bu yılların verimli geçtiğini ortaya koymaktadır. Araştırmalardaki bu artış, ilgili alanda daha fazla bilgi ve derinlik sağlamak amacıyla yapılan çabaları yansıtmaktadır. Sonraki yıllarda, yıllık makale sayıları genel olarak 10'un altında seyretmiştir. Ancak 2021, 2022 ve 2023 yıllarında 15 ila 18 makale arasında değişen sayılarla dikkate değer bir istikrar gözlemlenmiştir. Bu durum, araştırma faaliyetlerinin yeniden ivme kazandığını ve akademik camianın Bektaşılık konusuna

yönelik tutarlı bir ilgi göstermeye başladığını ortaya koymaktadır. Genel olarak veriler, belirli yıllarda artış ve düşüşler gösterse de son dönemlerde daha tutarlı bir makale üretimi olduğunu ve araştırma faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamak için stratejiler geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 2.2'deki verilere göre, araştırma alanında en fazla makale yayımlayan yazarlar arasında Maden F., 13 makale ile önde gelen isimdir. Onu, 12 makale ile Doja A., takip etmektedir. Şahin H. ise 6 makale ile üçüncü sırada yer alırken, Erdem C., 5 makale ile önemli bir katkı sağlamıştır. Bulut H., Demir T., Köksal M., Turan F. ve Yılmaz G. ise her biri 3 makale ile benzer seviyede katkıda bulunmuşlardır. Son olarak, Akbaş R., 2 makale ile bu listeye dahil olmuştur. Verilerden görüldüğü üzere, belirli yazarlar diğerlerine göre alanda daha yoğun çalışmalar yapmıştır. Şahin H., 6 makale ve Erdem C. ise 5 makale ile alanda çalışma sayısı fazla olan diğer yazarlardır. Bulut H., Demir T., Köksal M., Turan F. ve Yılmaz G., her biri 3 makale ile diğer yazarları takip etmektedirler. Bu yazarlar, ortak çalışmalara ya da belirli bir uzmanlık alanına odaklanarak araştırma yapmış olabilirler. Bütün bu veriler, Bektaşilik üzerine yapılan çalışmalarda belirli yazarların yönlendirici bir rol aldığını ve literatürü şekillendirdiklerine işaret etmektedir.

Şekil 2.3'teki verilere göre, akademik literatürde "Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi", 97 makale ile en fazla makaleye sahip dergi olarak dikkat çekmektedir. Bu dergi, Bektaşilik ve Türk kültürü üzerine yapılan araştırmalarda en çok başvurulan kaynaklardan biri olarak öne çıkmakta ve alanın gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu durum, derginin hem Hacı Bektaş Veli'ye yönelik hem de Türk kültürüne dair çeşitli konularda önemli bir bilgi kaynağı işlevi gördüğünü göstermektedir. İkinci sırada yer alan "Milli Folklor" dergisi, 11 makaleyle önemli bir katkıda bulunmuştur. Bu dergi, Türk folkloru üzerine yapılan araştırmalarda önemli bir rol oynamakta ve Bektaşilik ile ilgili konuları ele alarak folklorik unsurların derinlemesine incelenmesine olanak tanımaktadır. Diğer dergiler arasında "Bilgi" 4 makale, "Religions" 3 makale, "Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi" 3 makale, "Adalya" 2 makale, "Belleten" 2 makale, "Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi" 2 makale ve "Politics, Religion & Ideology" 2 makale ile alanda yer bulmaktadır. Bu dergiler, çeşitli disiplinlerden gelen katkılarıyla Bektaşilik ve Türk kültürü üzerine geniş bir perspektif sunmaktadır. Bu veriler, Bektaşilik ve Türk kültürü üzerine yapılan akademik çalışmaların belirli dergiler aracılığıyla yoğun bir şekilde yayımlandığını göstermektedir. Hacı Bektaş Veli'nin felsefi ve sosyal etkileri üzerine yapılan araştırmalar, genellikle bu dergilerde yer almakta ve alana önemli bir katkı sağlamaktadır. Yazarların, bu dergiler aracılığıyla ulaştıkları platformlar, çalışmalarının görünürlüğünü artırmakta ve akademik tartışmalara zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla, bu dergilerin önemi, sadece makale sayıları ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda alanın gelişimine olan katkılarıyla da belirginleşmektedir.

Şekil 2.4'teki verilere göre Bektaşilik konusundaki araştırmaların ülkeler bazında dağılımı, özellikle Türkiye'nin alandaki baskın rolünü vurgulamaktadır. Türkiye'nin 132 makale ile en büyük katkıyı sağlaması, Türk kültürü, tarihi ve sosyal yapısının bu tür çalışmalarda ön planda olduğuna işaret eder. Literatürde de bu durum desteklenmektedir; örneğin Ocak (2014), Bektaşilik ve Alevilik çalışmalarının Türkiye'de yoğun bir şekilde ele alındığını, bunun hem tarihsel hem de kültürel bağlamda derin bir geçmişe dayandığını belirtmektedir. Türk araştırmacılar tarafından kapsamlı bir şekilde incelendiğini vurgulamaktadır. Bu durum, Şekil 2.4'teki Türkiye'nin yüksek makale sayısı ile örtüşmektedir. Fransa'nın 9 makale ile ikinci sırada yer alması, Avrupa'da Bektaşilik ve Alevilik konularına sınırlı ancak önemli bir ilgi gösterildiğini ortaya koymaktadır. Bektaşilik konusunun Balkanlar ve Avrupa'daki etkisine bakıldığında özellikle Fransa, Almanya ve diğer Batı ülkelerinde sınırlı da olsa akademik çalışmaların varlığına dikkat çekmiştir. Ancak, Türkiye dışındaki bu katkılar daha çok diaspora ya da tarihsel bağlantılar üzerine odaklanmakta, kapsam ve sayı olarak sınırlı kalmaktadır. Bu da Fransa'nın 9 makale ile yer almasını açıklamaktadır. İrlanda, Polonya, Makedonya gibi ülkelerden gelen sınırlı katkılar, Bektaşiliğin bu ülkelerdeki akademik çalışmalar içerisinde nispeten daha az ilgi gördüğünü göstermektedir. Literatürde de bu durum gözlemlenmektedir; Birge (1937), Bektaşiliğin Türkiye ve Balkanlar dışında daha az bilindiğini ve çalışıldığını belirtmiştir. Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Danimarka gibi ülkelerin sadece birer makale ile temsil edilmesi, bu ülkelerdeki akademik ilginin sınırlı kaldığını doğrulamaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak Türkiye'nin bu alanda baskın bir role sahip olması hem yerel tarih hem de sosyal yapı ile ilgili çalışmalara verdiği önemle açıklanabilir. Avrupa ve diğer ülkelerden gelen katkıların sınırlı kalması ise Bektaşiliğin küresel çapta daha dar bir coğrafi ilgi alanına sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu durum, literatürde de vurgulandığı üzere, araştırmaların çoğunlukla Türkiye ve Avrupa'nın belli bölgelerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Şekil 2.5'teki veriler, Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların çeşitli kaynaklarda yayımlandığını ve bu çalışmaların literatürde nasıl karşılık bulduğunu gözler önüne sermektedir. Doja'nın, "J Church State" dergisinde yayımladığı makalenin 23 atıf alması, bu çalışmanın akademik çevrelerde oldukça yüksek bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde, Doja'nın "Numen" ve "Polit Relig Ideol" dergilerindeki makalelerinin sırasıyla 20 ve 19 atıf alması, yazarın Bektaşilik konusunda uluslararası bir

tanınırlığa sahip olduğunu ve bu çalışmaların geniş bir akademik yankı uyandırdığını ortaya koymaktadır. Yaman'ın, "Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi"nde yayımlanan ve 23 atıf alan 2011 tarihli çalışması, Türkiye'deki akademik çevrelerde Bektaşilik konusundaki araştırmalara önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu durum, Türkiye merkezli araştırmaların da literatürde dikkat çekici bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Temizkan'ın, "Milli Folklor" dergisinde yayımlanan ve 12 atıf alan çalışması da Bektaşilik konusunun, folklorik ve kültürel boyutlarına ilginin sürdüğünü ifade etmektedir. Clayer'in "Welt Islam" dergisindeki 10 atıf almış olan çalışması, Bektaşilik konusunun İslam çalışmaları bağlamında da ele alındığını ve bu alanda önemli bir kaynak olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, Bektaşiliğin sadece yerel değil, aynı zamanda uluslararası bağlamda da ele alınan bir konu olduğunu göstermektedir. Doja'nın "Crit Anthropol" ve "Sozial Welt-Zeit" dergilerindeki diğer çalışmaları ile Abazi'nin "Middle East Stud" dergisindeki çalışması, Bektaşilik araştırmalarının antropoloji ve Orta Doğu çalışmaları gibi farklı disiplinlerde de yankı bulduğunu kanıtlamaktadır. Bu dergilerde yayımlanan çalışmaların aldığı 7 ila 9 atıf, Bektaşiliğin farklı disiplinler arasında nasıl bir ilgi uyandırdığını göstermektedir. Çıfci'nin, 2011 yılında "Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi"nde yayımlanan çalışmasının 7 atıf alması ise bu derginin, Türkiye'deki Bektaşilik araştırmaları için temel bir kaynak olarak konumlandığını ve araştırmacılar tarafından sıklıkla başvurulduğunu göstermektedir. Bu veriler, özellikle Doja ve Yaman'ın, alanın gelişimine büyük katkı sağladığını ve Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların farklı akademik disiplinlerde geniş bir yankı bulduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak bu atıf verileri, Bektaşilik çalışmaları alanında öne çıkan bazı yazarların hem yerel hem de uluslararası akademik literatürde önemli bir yer edindiğini ve Bektaşilik konusunun disiplinler arası bir ilgiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, Bektaşiliğin dinî, kültürel ve sosyal açılardan geniş bir perspektifle ele alındığını ve ilgili literatürde kalıcı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 2.6'da Bektaşilik üzerine yapılan uluslararası atıf verilerine göre, Türkiye'nin bu alanda merkezi bir rol oynadığı ve çalışmaların büyük bir kısmının Türkiye kaynaklı olduğu görülmektedir. Türkiye, 128 atıf ile en yüksek değere sahip olup, bu durum Bektaşilik çalışmalarının büyük ölçüde Türkiye'de yoğunlaştığını ve uluslararası akademik camiada geniş yankı bulduğunu göstermektedir. Fransa ve İrlanda, sırasıyla 59 ve 43 atıf ile Türkiye'yi takip etmekte olup, bu ülkelerde de Bektaşilik konusunda belirli bir akademik ilgi olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle Fransa, İslam ve Orta Doğu araştırmalarındaki köklü akademik geçmişiyle bu alanda öne çıkmaktadır (Shankland, 2003). Makedonya ve Polonya her biri 2 atıf alırken, Kırgızistan 1 atıf ile bu alandaki araştırmaların sınırlı olduğu bölgeler arasında yer almaktadır. Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Danimarka, Macaristan ve İtalya ise herhangi bir atıf almamıştır. Bu dağılım, söz konusu ülkelerde Bektaşilik araştırmalarının ya çok sınırlı olduğunu ya da uluslararası literatürde yeterince görünür olmadığını göstermektedir. Bektaşiliğin kökeninin ve tarihsel gelişiminin, Anadolu'ya dayandığı birçok akademik çalışmada vurgulanmaktadır. Köprülü (2005, s. 64-65), Bektaşiliğin Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu'da yayılarak kurumsallaştığını belirtirken, Ocak (2013), Bektaşilik ve Alevilik ilişkisini tarihsel ve sosyolojik boyutlarıyla inceleyerek Türkiye'nin bu alandaki merkezi rolünü desteklemektedir. Benzer şekilde, Birge (1937), Bektaşiliğin Osmanlı toplumundaki etkisine dikkat çekerken, Melikoff (1993) da, Bektaşilik ve Alevilik arasında kurulan bağın tarihsel kökenlerine işaret etmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'nin Bektaşilik araştırmalarındaki öncülüğü akademik literatürde geniş bir yankı bulmakta olup, Fransa gibi ülkelerin bu alandaki ilgisi de Osmanlı ve İslam tarihi çalışmalarındaki köklü akademik gelenekleriyle açıklanabilir.

Şekil 2.7'deki verilere göre, çalışmada en sık kullanılan terimlerin incelenmesi, araştırmanın odaklandığı temalar ve yaklaşımlar hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. "Bektashism (Bektaşilik)" teriminin dokuz kez kullanılması, bu çalışmanın merkezinde Bektaşiliğin yer aldığını göstermektedir. Literatürde Bektaşilik, tarihsel ve dinî boyutlarıyla önemli bir inceleme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Köprülü (2005, s. 64-65), Bektaşiliğin Osmanlı dönemindeki kültürel ve dinî yapısının derinlemesine analizini yapmış, bu mistik tarikatın Osmanlı toplumu üzerindeki etkilerini vurgulamıştır. Çalışmada "history (tarih)" ve "political-history (siyasi tarih)" terimlerinin, beşer kez kullanılması da bu araştırmanın tarihsel ve siyasi bir bakış açısıyla ele alındığını göstermektedir. Özellikle Bektaşiliğin, Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki siyasi rolü, birçok akademik çalışmada incelenmiştir. Birge (1937), Bektaşilik tarikatının Osmanlı'daki siyasi etkisini ve sosyopolitik konumunu detaylı bir şekilde ele alırken, Ocak (2013), Bektaşiliğin dinî ve mistik yönlerini Osmanlı tarihindeki yeriyile birlikte analiz etmiştir. "Anthropology (antropoloji)" teriminin dört kez kullanılması ise çalışmanın antropolojik bir perspektifi de kapsadığını göstermekte olup, bu durum Bektaşiliğin toplumsal yapılar ve kültürel dinamikler üzerinden ele alındığını ortaya koymaktadır. Shankland (2003), Bektaşiliğin toplumsal ve kültürel boyutlarını antropolojik bir bakış açısıyla incelemiş ve bu tarikatın sosyal yaşam üzerindeki etkilerini vurgulamıştır. Ayrıca, Claude Lévi-Strauss ve Naim Frashëri isimlerinin üçer kez tekrarlanması, bu çalışmanın önemli düşünürler ve figürlerle ilişkilendirildiğini göstermektedir. Lévi-

Strauss'un yapısalcı antropoloji teorileri, özellikle Bektaşiliğin yapısal özelliklerinin incelenmesinde önemli bir zemin sunmaktadır. "Point-of-view (bakış açısı)" ve "religion (din)" terimlerinin iki kez kullanılması, çalışmanın din ve bakış açısı kavramlarını irdelediğini göstermektedir. Melikoff (1993), Bektaşilik ve Alevilik arasındaki ilişkileri ve dinin toplumsal hayattaki rolünü derinlemesine incelemiştir. "Balkan (Balkanlar)", "family (aile)", "folklore (folklor)" ve "identity (kimlik)" terimlerinin birer kez kullanılması, çalışmanın geniş bir coğrafi ve kültürel çerçevede ele alındığını göstermekte olup, Bektaşiliğin Balkanlar'daki etkisi ve folklorik kökenleri üzerine yapılan araştırmalarla da örtüşmektedir. Bu veriler, araştırmanın çok yönlü bir yapıya sahip olduğunu ve Bektaşiliğin farklı disiplinler çerçevesinde ele alındığını ortaya koymaktadır.

Tablo 2.2'de yer alan veriler, Bektaşilik konusunda Türkiye'nin bilimsel katkısının diğer ülkelerle kıyaslandığında önemli bir üstünlük sağladığını göstermektedir. Türkiye'nin 234 yayın ile açık ara lider olması, bu alanın Türkiye'deki akademik ve kültürel önemiyle doğrudan ilişkilidir. Bektaşilik, Osmanlı ve Türk kültürünün derin bir parçası olduğu için, bu alandaki çalışmaların merkezinin Türkiye olması beklenen bir durumdur. Türkiye'deki Bektaşilik çalışmalarının yoğunluğunun olması, tarihsel ve kültürel bağların yanı sıra akademik ilginin de bir sonucu olduğu söylenebilir. Fransa'nın 19 yayınlı ikinci sırada yer alması, Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların, Batı Avrupa'da da belirli bir düzeyde ilgi gördüğünü işaret eder. Fransa, tarihsel olarak Osmanlı coğrafyasına yakın temas kurmuş ve Bektaşilik gibi tasavvufi akımlara ilgisini sürdüren bir ülke olmuştur. Ancak bu ilginin, Türkiye'deki düzeyde olmadığı açıktır. Fransa'daki Bektaşilik araştırmalarının daha sınırlı olması, bu alanın Batı'daki çalışmalarının genellikle bir dış gözlem niteliğinde olduğunu düşündürmektedir. İrlanda, Polonya gibi ülkelerin 5'er yayınlı temsil edilmesi, Bektaşilik üzerine olan ilginin daha global bir fenomen olduğunu ancak sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, genellikle dinî ya da tasavvufi hareketlere, Batı Avrupa'daki akademisyenlerin duyduğu entelektüel meraktan kaynaklanmaktadır. Yine de bu ülkelerdeki akademik katkıların sınırlı kalması, yerel akademik gündemlerin farklı alanlara odaklandığını düşündürülebilir. Danimarka, Arnavutluk ve Avusturya gibi ülkelerdeki yayın sayılarının ise 2 ila 3 arasında değişmesi, Bektaşilik çalışmalarının bu ülkelerde genellikle daha niş bir alan olarak kaldığını göstermektedir. Arnavutluk, tarihsel olarak Bektaşilikle bağlantılı bir ülke olmasına rağmen, yayın sayısının Türkiye ile kıyaslandığında düşük kalması, bu konudaki akademik çalışmaların merkezi olarak Türkiye'nin konumlandığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Kuzey Makedonya gibi Osmanlı mirasına sahip olan ülkelerde de Bektaşilik üzerine çalışmaların sınırlı kalması dikkat çekicidir. Azerbaycan, Macaristan ve Sırbistan'ın sadece 1'er yayın ile temsil edilmesi, bu ülkelerdeki akademik ilgiyi daha spesifik alanlara yönlendirdiklerini göstermektedir. Özellikle Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu ile tarihsel bağları olmasına rağmen Bektaşilik konusunda çok az akademik üretim gerçekleştirmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye'nin Bektaşilik araştırmalarındaki baskın rolü hem tarihsel bağların hem de akademik ilginin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Diğer ülkelerin katkıları daha sınırlı kalmış olup, bu durum yerel akademik geleneklerin farklı ilgi alanlarına yönelmesiyle açıklanabilir. Türkiye'deki yoğun Bektaşilik araştırmaları, bu alanın daha derinlemesine ve çok boyutlu bir şekilde ele alındığını gösterirken, diğer ülkelerdeki araştırmaların genellikle dış gözlem ve akademik merak çerçevesinde kaldığı görülmektedir.

Şekil 2.8'de sunulan veriler, Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların diğer alanlara kıyasla daha fazla olduğunu ve zaman içinde bu alandaki akademik ilginin sürekli arttığını ortaya koymaktadır. 9 yayına sahip Bektaşilik çalışmaları, 2013'te başlayan ve 2021'e kadar süren bir süreçte dikkat çekici bir ivme kazanmıştır. Bu durum, Bektaşilik'in hem dinî hem de sosyokültürel yönleriyle akademik çalışmalarda geniş bir ilgi gördüğünü göstermektedir. Tarih (History) ve Siyasi Tarih (Political History) alanlarında yapılan 5'er çalışmanın sıklığı da dikkat çekicidir. Bu alanlarda yapılan çalışmaların 2013-2022 yılları arasında yoğunlaşması, Osmanlı sonrası dönemde Bektaşiliğin siyasi ve tarihsel etkilerine olan akademik merakı yansıttığı söylenebilir. Özellikle Siyasi Tarih çalışmaları, Bektaşiliğin Osmanlı İmparatorluğu içindeki etkisini ve bu etkinin günümüze kadar süregelen mirasını incelemeye yönelik bir eğilim ortaya koymaktadır. Tarih alanındaki araştırmaların 2019'da üst çeyreğe ulaşması, bu dönemdeki tarihsel olaylara ilişkin yeni bulguların ortaya çıkmasıyla ilişkili olabilir.

Claude Levi-Strauss ve Naim Frasheri üzerine yapılan 3'er yayının 2014-2018 yılları arasında yoğunlaşması, Bektaşiliğin antropolojik ve kültürel bağlamlarda da değerlendirildiğini göstermektedir. Levi-Strauss'un yapısalcı yaklaşımı, Bektaşiliğin ritüelleri ve toplumsal yapıları üzerinde analizler yapılmasını mümkün kılarak bu dönemde akademik ilginin bu alana yönelmesine katkıda bulunduğu söylenebilir. Aynı şekilde, Naim Frasheri üzerine yapılan çalışmalar, Bektaşiliğin Arnavutluk'taki etkilerini incelemeye yönelik bir akademik eğilimi yansıtır. Frasheri, Bektaşiliğin modern Arnavut milliyetçiliği üzerindeki etkisini simgeleyen önemli bir figür olarak görülmektedir ve bu durum, bu alandaki çalışmaların belirli bir dönemde yoğunlaşmasına neden olduğu söylenebilir. Antropoloji (Anthropology) alanındaki 4 yayın, Bektaşiliğin ritüelleri, toplumsal yapıları ve kültürel anlamları üzerinde antropolojik analizlerin arttığını göstermektedir.

2014 yılında başlayan bu çalışmaların 2021'de üçüncü çeyreğe ulaşması, bu alanda derinlemesine incelemelerin zamanla daha fazla kabul gördüğünü ve Bektaşiliğin kültürel açıdan nasıl anlamlandırıldığının kapsamlı bir şekilde değerlendirildiğini ortaya koyar. Antropolojik çalışmaların artması, Bektaşiliğin yalnızca dinî bir hareket olarak değil, aynı zamanda sosyokültürel bir fenomen olarak da incelendiğini göstermektedir. Din (Religion) ve Bakış Açısı (Point-of-View) konularında yapılan 2 yayın ise bu alanlara yönelik ilginin sınırlı olduğunu göstermektedir. Dinî açıdan Bektaşilik, Türkiye'de daha çok sosyolojik ve tarihsel bağlamlarda ele alındığı için bu alandaki çalışmaların daha sınırlı kaldığı söylenebilir. Fakat bu alandaki eksiklik, gelecekte dinî boyutların daha ayrıntılı incelenmesi için bir fırsat sunabilir (Ocak, 2016). Benzer şekilde, Bakış Açısı (Point-of-View) çalışmalarının sınırlı kalması, bu tür çalışmalara yönelik akademik ilginin dar bir çerçevede kaldığını ve daha geniş kapsamlı araştırmaların gerekliliğini işaret eder. Bu verilerden hareketle Bektaşilik, Tarih ve Antropoloji gibi konuların zamanla artan akademik ilgiye mazhar olduğunu gösterirken, Din ve Bakış Açısı gibi alanlarda daha sınırlı çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu dağılım, akademik araştırmaların genel eğilimlerini ve Bektaşilik üzerine farklı disiplinlerdeki araştırmaların zaman içindeki değişimini yansıtmaktadır.

Öneriler

1. Bektaşilik üzerine yapılan araştırmaların küresel ölçekte daha fazla görünürlük kazanması ve uluslararası iş birliğinin artırılması amacıyla, yurt dışındaki üniversiteler ve araştırma merkezleriyle ortak projeler geliştirilebilir. Bu amaçla, özellikle Bektaşiliğin tarihsel, sosyokültürel ve dinî yönleriyle ilgilenen uluslararası akademisyenler ve araştırma kurumlarıyla iş birliği ağı oluşturulabilir. Aynı zamanda, çok yazarlı uluslararası makaleler teşvik edilerek, Bektaşilik çalışmaları uluslararası akademik dergilerde daha fazla yayımlanmasının ve atıf oranlarının artırılması hedeflenmesi bu alana katkı sağlayabilir.
2. Bektaşilik konusundaki akademik üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak ve daha geniş bir akademik topluluğun dikkatini çekmek için, bu alanla ilgili düzenli uluslararası sempozyumlar ve çalıştaylar düzenlenmesi önerilebilir. Özellikle Bektaşilik ile ilgili disiplinler arası konuların ele alınacağı etkinlikler, araştırma ilgisini artırabilir ve alandaki makale sayılarında daha fazla artış sağlayabilir. Ayrıca, araştırmaların sürekliliği ve bilimsel gelişmelerin hızlanması adına özel sayıların yayımlandığı akademik dergilerde bu tür çalışmalara yer verilmesi teşvik edilebilir.
3. Bektaşilik alanında öne çıkan araştırmacıların katkılarından yararlanarak, daha geniş çaplı ve disiplinler arası projeler geliştirilebilir. Bu yazarlar tarafından düzenlenecek özel çalıştaylar ve seminerler, genç araştırmacıların bu alana yönelmesini teşvik edebilir ve mevcut bilgi birikiminin daha geniş bir akademik çevrede yayılmasına katkı sağlayabilir.
4. Bektaşilik ve Türk kültürü üzerine yapılan araştırmaların daha geniş bir akademik kitleye ulaşması için, "Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi" gibi önde gelen dergilerin uluslararası indekslerde daha fazla yer alması sağlanarak bu dergilerde yayımlanan çalışmaların uluslararası akademik çevrelerce tanınması teşvik edilebilir. Bu amaçla, makalelerin İngilizce özetleri ve anahtar kelimeleri artırılarak, dergilerin uluslararası erişilebilirliği artırılabilir.
5. Bektaşilik konusundaki araştırmaların uluslararası alanda daha geniş bir perspektife ulaşabilmesi için, Türkiye dışında yer alan ülkelerdeki araştırmacılarla iş birliği projeleri geliştirilebilir. Bu doğrultuda, farklı ülkelerdeki akademik kurumlarla ortak çalışmalar ve sempozyumlar düzenlenerek, konu hakkında uluslararası bir tartışma ortamı oluşturulabilir. Ayrıca, yabancı yazarların Türkiye'deki araştırma faaliyetlerine katılımlarını teşvik etmek amacıyla burs ve hibe programları gibi destek mekanizmaları oluşturulabilir. Bu şekilde, Bektaşilik üzerine yapılan çalışmaların küresel düzeyde çeşitlenmesi ve zenginleşmesi sağlanabilir.
6. Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların daha geniş bir kitleye ulaşabilmesi için, en çok atıf alan çalışmaların tanıtımına özel bir önem verilebilir. Bu doğrultuda, Doja ve Yaman gibi etkili yazarların eserlerinin daha fazla görünürlük kazanması sağlanabilir. Ayrıca, bu yazarların katılacağı sempozyumlar veya webinarlarda, kendilerinin yazdığı makalelerin içerikleri ve elde ettikleri bulgular detaylandırılarak, diğer araştırmacılara ilham verici bir platform oluşturulabilir. Bu tür etkinlikler, akademik topluluk içinde bilgi paylaşımını artırarak, Bektaşilik alanındaki araştırmaların daha kapsamlı ve disiplinler arası bir yapıda gelişmesine katkıda bulunabilir.
7. Bektaşilik üzerine yapılan araştırmaların uluslararası görünürlüğünü artırmak amacıyla, Türkiye merkezli çalışmaların daha fazla tanıtımını sağlamak için stratejik planlar geliştirilebilir. Bu bağlamda, Türk akademisyenlerin, özellikle Fransa ve İrlanda gibi ülkelerdeki araştırmacılarla iş birliği yapması

- teşvik edilebilir. Ortak projeler, sempozyumlar ve makaleler, Türkiye'nin bu alandaki liderliğini pekiştirmekle kalmayıp, Bektaşilik konusunda farklı perspektiflerin de ortaya çıkmasına olanak tanıyabilir. Ayrıca, Türkiye'deki üniversitelerin ve araştırma kurumlarının, uluslararası platformlarda Bektaşilik üzerine düzenlenecek konferanslar ve çalışma gruplarına ev sahipliği yapması, bu alandaki etkileşimi artırarak daha fazla atıf ve iş birliği sağlanabilir. Bu tür girişimler, Bektaşilik konusundaki uluslararası akademik ilgiyi artırabilir ve Türk akademisinin global ölçekteki etkisini güçlendirebilir.
8. Bektaşilik konusundaki araştırmaların çok disiplinli yapısı göz önünde bulundurularak, bu çalışmalarda tarih, siyasi tarih ve antropoloji gibi anahtar disiplinlerdeki bilgi ve metodolojilerin daha derinlemesine ele alınması faydalı olabilir. Özellikle “Bektashism” ve “political-history” gibi terimlerin yoğun kullanımı, Bektaşilik çalışmalarının tarihsel ve politik bağlamlarının daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu kapsamda, gelecek çalışmalarda sosyal antropoloji, dinî çalışmalar ve bölgesel analizler gibi alanlarda daha fazla iş birliği yapılması ve bu çalışmaların disiplinler arası bir bakış açısıyla zenginleştirilmesi sağlanabilir. Böylece, araştırmanın geniş bir coğrafi ve kültürel çerçevede ele alınması, Bektaşilik konusundaki bilimsel literatürü daha kapsamlı ve derinlemesine bir perspektife taşıyabilir.
 9. Bektaşilik üzerine yapılan akademik çalışmaların büyük çoğunluğunun Türkiye’de yoğunlaştığı göz önünde bulundurularak, uluslararası iş birliği ve karşılaştırmalı çalışmaların artırılması faydalı olabilir. Türkiye’nin bu alandaki lider konumu, diğer ülkelerdeki düşük yayın sayısının nedenlerini anlamak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Özellikle Fransa, İrlanda ve Polonya gibi ülkelerde daha fazla akademik araştırma yürütülmesi teşvik edilmeli ve bu ülkelerle Türkiye arasında disiplinler arası ortak projeler geliştirilmeye çalışılabilir. Ayrıca, bu tür iş birlikleri, Bektaşilik konusunun küresel akademik alandaki görünürlüğünü artırabilir ve farklı akademik perspektiflerin daha geniş bir çerçevede değerlendirilmesine olanak sağlayabilir.
 10. “Bektaşilik” ve “Tarih” gibi alanlarda yoğunlaşan çalışmaların, bu konulara akademik ilginin yüksek olduğunu göstermesi nedeniyle, bu ilginin devam ettirilmesi ve daha derinlemesine araştırmaların yapılması teşvik edilmelidir. Bununla birlikte, “Antropoloji” ve “Din” gibi alanlarda yapılan çalışmaların daha sınırlı kalması, bu alanların daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyduğunu işaret etmektedir. Özellikle farklı disiplinler arası çalışmaların artırılması, bu alanlardaki bilgi boşluklarının doldurulmasına katkı sağlayabilir. Ayrıca, belirli bir dönem aralığında yoğunlaşan çalışmalardan yola çıkarak, araştırma projeleri için yeni temalar ve perspektifler geliştirmek de bu akademik ilgiyi sürdürebilir ve araştırmanın kapsamını genişletebilir.
 11. Bu çalışmada, Bektaşilik üzerine yapılan araştırmalarda Web of Science ve Scopus veri tabanlarından yararlanılmıştır. Ancak, çalışmanın kapsamını daha da genişletmek amacıyla diğer indekslerin de kullanılması ve elde edilen bulguların karşılaştırılması büyük önem taşımaktadır. Özellikle ulusal ve uluslararası farklı veri tabanlarına kütüphanelerin kaynaklarına erişim sağlanması ve farklı türden akademik belgelerin analiz edilmesi, çalışmanın derinliğini artırarak farklı bakış açıları sunabilir ve alandaki mevcut literatürü daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye olanak tanıyabilir.

Kaynakça

- Abazi, M. (2013). The Bektashi order in the Balkans: cultural and religious dynamics. *Middle East Studies*, 15 (2), 145-162.
- Ahmet Refik (1932). *Onaltıncı asırda Rafizilik ve Bektaşılık*. Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi.
- Aksnes, D. W. & Sivertsen, G. (2019). A criteria-based assessment of the coverage of Scopus and Web of Science. *Journal of Data and Information Science*, 4(1), 1-21. <https://doi.org/10.2478/jdis-2019-0001>
- Archambault, É. & Gagné, É. V. (2004). The use of bibliometrics in the social sciences and humanities. *Science-Metrix*, 1-21.
- Archambault, É., Campbell, D., Gingras, Y., & Larivière, V. (2009). Comparing bibliometric statistics obtained from the Web of Science and Scopus. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60(7), 1320-1326. <https://doi.org/10.1002/asi.21062>
- Aria, M. & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>
- Birge, J. K. (1937). *The Bektashi order of dervishes*. Luzac Oriental.
- Bornmann, L. & Daniel, H. D. (2008). What do citation counts measure? A review of studies on citing behavior. *Journal of Documentation*, 64(1), 45-80. <https://doi.org/10.1108/00220410810844150>
- Choi, B. C. & Pak, A. W. (2020). Bibliometric analysis of scientific research on COVID-19. *Journal of Medical Virology*, 92(12), 2460-2468. <https://doi.org/10.1002/jmv.25882>
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson.
- Çift, S. (2003). 1826 Sonrasında Bektaşılık ve Bu Alanla İlgili Yayın Faaliyetleri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 249-267.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Erdoğan, K. (1993). *Alevilik-Bektaşılık*. İletişim Yayınları.
- Falagas, M. E., Pitsouni, E. I., Malietzis, G. A., & Pappas, G. (2008). Comparison of PubMed, Scopus, Web of Science, and Google Scholar: Strengths and weaknesses. *The FASEB Journal*, 22(2), 338-342. <https://doi.org/10.1096/fj.07-9492LSF>
- Faroqhi, S. (1975). XVI-XVIII. Yüzyıllarda Orta Anadolu'da Şeyh Aileleri, *Türkiye İktisat tarihi Semineri, Metinler/Tartışmalar*, 10 Haziran 1973, Okyar, O. (Ed.). Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 197-229.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2009). *How to design and evaluate research in education* (7th ed.). McGraw-Hill.
- Garfield, E. (1972). Citation analysis as a tool in journal evaluation. *Science*, 178(4060), 471-479. <https://doi.org/10.1126/science.178.4060.471>
- Gölpınarlı, A. (1995). *Vilayet-Name*. İnkılap Kitabevi.
- Huang, Y., Xu, C., Zhang, X., & Li, L. (2022). Bibliometric analysis of landslide research based on the WOS database. *Natural Hazards Research*, 2(2), 49-61.
- Köprülü, F. (1993). Bektaş, Hacı Bektaş Veli md., *İslam Ansiklopedisi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 461-463.
- Köprülü, M. F. (2005). *Anadolu'da İslamiyet*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Leydesdorff, L. (2010). Bibliometrics and the evaluation of research performance. *Science and Public Policy*, 37(9), 627-634. <https://doi.org/10.3152/030234210X511990>

- MacRoberts, M. H., & MacRoberts, B. R. (1989). Problems of citation analysis: A critical review. *Journal of the American Society for Information Science*, 40(5), 342-349.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research* (6th ed.). SAGE.
- Melikoff, I. (1993). *Uyur idik uyardılar*. Cumhuriyet Kitapları.
- Mingers, J. & Leydesdorff, L. (2015). A review of theory and practice in scientometrics. *European Journal of Operational Research*, 246(1), 1-19. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.04.002>
- Mongeon, P. & Paul-Hus, A. (2016). The journal coverage of Web of Science and Scopus: A comparative analysis. *Scientometrics*, 106(1), 213-228. <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1765-5>
- Ocak, A. Y. (2011). *Ortaçağlar Anadolu'sunda İslam'ın ayak izleri*. Kitap Yayınevi.
- Ocak, A. Y. (2013). *Bektaşî menâkıbnâmelerinde İslâm öncesi inanç motifleri*. İletişim Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2014). *Alevî ve Bektaşî inançlarının tarihi kökenleri: Osmanlı dönemi*. İletişim Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2016). *Bektaşîlik ve İslâm tasavvufu*. İSAM Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2000). *Bektaşî menâkıbnâmelerinde İslâm öncesi inanç motifleri*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Shankland, D. (2003). *The Alevîs in Turkey: The emergence of a secular Islamic tradition*. Routledge.
- Small, H. (1973). Co-citation in the scientific literature: A new measure of the relationship between two documents. *Journal of the American Society for Information Science*, 24(4), 265-269. <https://doi.org/10.1002/asi.4630240406>
- Sugimoto, C. R. & Larivière, V. (2018). *Measuring research: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
- Şahin, M. C. (2016). Türkiye'de din sosyolojisi disiplini üzerine bazı değerlendirmeler. *Journal of Islamic Research*, 27(2), 148-163.
- Şapolyo, E. B. (1964). *Mezhepler ve tarikatlar tarihi*. Türkiye Yayınevi.
- Van Raan, A. F. (2005). Measurement of central aspects of scientific research: Performance, interdisciplinarity and structural characteristics. *Scientometrics*, 62(3), 467-475.
- Yaman, A. (2011). *Alevîlik Kızılbaşlık tarihi*. Nokta Kitap.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C. (2000). *Bilim felsefesi*. Remzi Kitabevi.
- Yıldız, H. (2018). Alevîlik-Bektaşîlik araştırmalarında yöntem sorunu. IV. Uluslararası Alevîlik ve Bektaşîlik Sempozyumu (18-20 Ekim 2018) Bildiriler Kitabı, (697-710) içinde. Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara.
- Zupic, I. & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472. <https://doi.org/10.1177/1094428114562629>

THE BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF ARTICLES PUBLISHED IN THE FIELD OF BEKTAŞIŞM **(Extended Summary)**

Bektashism emerged in the 13th century in Anatolia, shaped around the teachings of Hacı Bektaş Veli, and is recognized as a heterodox interpretation of Islam. This belief system gained significant influence, particularly in the Ottoman Empire and the Balkans. Considering that Bektashism constitutes both a religious and social structure, this study presents a bibliometric analysis of articles related to Bektashism. The aim is to identify the historical development and potential future research areas in this field. Articles retrieved from databases such as Web of Science (WoS) and Scopus have been analyzed for this study. As a starting point, a total of 224 documents published between 2003 and 2024 were examined. These documents were published in 39 different sources, and the annual growth rate was calculated at 5.37%. This growth rate indicates an increasing academic interest in the topic and the proliferation of research on Bektashism. This study provides important statistics on articles published on Bektashism between 2003 and 2024. During this period, 224 documents were published across 39 different sources, with an annual growth rate of 5.37%. The average number of citations per document was 1371, and the average age of the documents was determined to be 9.15 years. In terms of keywords, 707 different keywords were used. These findings indicate that the topic of Bektashism has garnered academic interest and resonated widely among researchers. Moreover, it is noteworthy that 189 of the documents were single-authored, and the rate of international collaboration was 1.339%. This reveals that studies on Bektashism have largely progressed through individual efforts and highlights the need for increased international collaboration. Based on the data from 2003 to 2024, significant fluctuations in the number of published articles can be observed. Notably, no articles were published in 2004, 2005, and 2007, suggesting low academic interest during these years. However, an increase occurred in 2008 with the publication of 10 articles, reaching a peak in 2011 with 38 articles. This trend indicates growing academic interest in the topic, with more researchers focusing on this field. Nevertheless, after 2014, a noticeable decline in the number of articles was observed, suggesting that academic output in this area has varied significantly over different periods. Maden F. stands out as the leading figure in the field with 13 articles, followed by Doja A., who has contributed 12 articles. This indicates that these authors have a significant impact on Bektashism research, and their contributions to the literature are noteworthy. It also highlights the importance of other authors' contributions, though specific names seem to play more central roles within the field. These findings suggest the presence of certain academic leaders in Bektashism studies, and that these authors have contributed to the methodological approaches, data analysis, and theoretical frameworks in the field. Furthermore, "Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi" is by far the most influential journal, with 165 articles, while "Milli Folklor" follows in second place with 11 articles, with other journals contributing fewer works. These findings demonstrate that research on Bektashism is predominantly published in these journals, indicating their central role in advancing Bektashism studies.

Turkey is the largest contributor to the field with 132 articles, while other countries such as France, Ireland, and Poland are represented by a limited number of publications. This indicates that Bektashism is a topic of significant interest in Turkey, though contributions from other countries remain limited. The historical and cultural context of Turkey seems to drive the academic attention toward this area. Turkey also leads with 128 citations, demonstrating that the majority of Bektashism studies are concentrated within the country. France and Ireland follow, with 59 and 43 citations respectively, suggesting some level of academic interest in these countries as well. However, the relatively low number of studies in other countries points to the need for more academic research on Bektashism internationally. With 234 publications, Turkey is by far the most productive country in Bektashism research, while France ranks second with 19 publications. Ireland and Poland contribute modestly with 5 publications each. This illustrates the dominant academic output of Turkey in comparison to other countries. Turkey's leadership in this field is particularly rooted in the deep historical and cultural connections to Bektashism. Most of the research has focused on the concept of Bektashism itself, followed by topics related to history and political history. This data highlights shifts in academic interest over time, with certain topics receiving more attention in specific years. The results of this study show that academic research on Bektashism primarily focuses on its historical, social, and religious dimensions. However, studies on the socio-cultural transformation of Bektashism in the modern era are more limited. It is recommended that future research address these gaps by conducting more interdisciplinary studies. Furthermore, enhancing international collaborations could help expand the geographic scope of Bektashism studies.

Makale Bilgisi / Article Information

Atıf/Cite as

Yaman, A. & Ede, Ş. (2024). Bektaşilik konusunda yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. SÜREK Alevilik – Bektaşilik ve Kültür Araştırmaları Dergisi, 3, 10-38.

Yaman, A. & Ede, Ş. (2024). The bibliometric analysis of articles published in the field of Bektashism. SUREK Journal of Alevism – Bektasism and Cultural Studies, 3, 10-38.

Yazar / Author

Ali YAMAN

Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

yaman_al@ibu.edu.tr, 0000-0001-5282-5686

Şenol EDE

Öğretmen, Mersin Tarsus Ashabı Kehf Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

senolede@gmail.com, 0009-0008-1778-2623

Geliş Tarihi / Received

22 Kasım / November 2024

Kabul Tarihi / Accepted

19 Aralık / December 2024

Yayın Tarihi / Published

30 Aralık / December 2024

Yayın Sezonu/Pub Date Season

Aralık / December

Sayı / Issue

3

Sayfa / Pages

10-38

Makale Türü / Article Types

Araştırma Makalesi / Research Article

Kapsam / Scope

Sosyal ve Beşerî Bilimler / Social and Humanitarian Sciences

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Ethical Statement

Araştırmacı verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

İntihal / Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem ve iThenticate programı tarafından incelenerek intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları / Contribution Rates of Authors to the Article

Makale iki yazarlıdır. / The article is two authored.

Çıkar Beyanı / Declaration of Interest

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. / There is no conflict of interest in the preparation of the article.

Telif Hakkı ve Lisans / Copyright & License

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Yayıncı / Published by

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Enstitüsü / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Hacı Bektaş Veli Research and Application Institute.